

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ КИЇВСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ
ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

**Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки**

**ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА «МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ 05 Соціальні та поведінкові науки
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ 051 «Економіка»**

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Модель соціальної політики ЄС та її глобальні перспективи»
здобувача Раздоріної Анни Олександрівни _____

Науковий керівник: д.е.н, професор Стежко Надія Володимирівна _____

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією
з питань атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Столярчук Я.М.

Київ 2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА»

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра міжнародної економіки

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»
05 Соціальні та поведінкові науки
051 «Економіка»

ПОГОДЖЕНО

Керівник проєктної групи (гарант)
освітньо-професійної програми
«Міжнародна економіка»

Ярослава СТОЛЯРЧУК

(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

Ярослава СТОЛЯРЧУК

(підпис) (ініціали, прізвище)

2024 р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Раздоріній Анні Олександрівні
Оочної (денної) форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Модель соціальної політики ЄС та її глобальні перспективи»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "07" грудня 2023 р .№2230-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах: монографічних досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів, аналітичні матеріали міжнародних організацій, теоретичні й методичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали Державної служби статистики України та ЄС, офіційні матеріали інших міжнародних організацій, які стосуються моделей соціальної політики ЄС.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоритичні засади соціальної політики ЄС та її перспективи (назва розділу)
Розділ 2	Оцінка ефективності функціонування моделі соціальної політики у країнах ЄС та її перспективи розвитку (назва розділу)
Об'єкт дослідження:	розбудова ефективної соціальної політики в ЄС у контексті її впливу на добробут населення.
Предмет дослідження:	модель соціальної політики ЄС та її перспективи
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	вивчити розбудову ефективної соціальної політики в ЄС у контексті її впливу на добробут населення.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	Теоритичні засади соціальної політики ЄС та її перспективи
Описати фундаментальну основу соціальної політики ЄС, розглянути основні принципи соціальних політик ЄС та відмінності між ними, визначити їх ефективність.	
У розділі 2	Оцінка ефективності функціонування моделі соціальної політики у країнах ЄС та її перспективи розвитку
Проаналізувати основні показники соціального забезпечення країн ЄС, дослідження впливу сучасних викликів на стан соціальної політики ЄС, визначити глобальні перспективи та тенденції соціальних політик ЄС, зробити прогноз по ключовим показникам соціального забезпечення та оновлену соціальну модель.	

Завдання підготував науковий керівник		Стежко Н.В.
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
		«20» грудня 2024 р.
Завдання одержав здобувач		Раздоріна А.О
	(підпис)	(ініціали, прізвище)
		«20» грудня 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 61 сторінку, 4 таблиці, 5 рисунків, список використаних джерел з 55 найменувань, додатки.

«Модель соціальної політики ЄС та її глобальні перспективи»

Об'єктом дослідження є розбудова ефективної соціальної політики в ЄС у контексті її впливу на добробут населення.

Предметом дослідження є модель соціальної політики ЄС та її перспективи.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – вивчити розбудову ефективної соціальної політики в ЄС у контексті її впливу на добробут населення.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- розглянути фундаментальну основу соціальної політики ЄС та її розвиток;
- проаналізувати ключові принципи соціальної політики ЄС;
- вивчити відмінності між соціальними політиками країн ЄС;
- провести аналіз основних показників соціального забезпечення у країнах ЄС;
- здійснити дослідження впливу сучасних викликів на стан соціальної політики ЄС;
- проаналізувати глобальні перспективи розвитку соціальних політик ЄС.
- розробити оновлену соціальну модель для ЄС

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень у сфері соціальної політики, спрямованих на розширення методологічних підходів та поглиблення розуміння функціонування соціальних систем.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.

Ключові слова: соціальна захищеність, інклюзивний розвиток, соціальна дискримінація, гендерна рівність, регіональна соціальна політика.

В і д г у к
про кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»
факультету Міжнародної економіки і менеджменту
Раздоріної Анни Олександрівни

на тему «Модель соціальної політики ЄС та її глобальні перспективи»

1. Актуальність теми: Реформа соціальної політики є одним з найбільш важливих питань не тільки для окремих держав-членів ЄС, а й для Європейського Союзу загалом. Вартість економічної інтеграції при браку адекватного рівня соціального захисту – це зростання нерівності, відсутності безпеки і маргіналізації серед громадян ЄС. Напрямки вирішення економічних і соціальних проблеми, які загострилися останнім часом через військові дії в Україні і Сирії та через вихід Великобританії з ЄС (Brexit), повинні бути спрямовані на збереження єдиного ринку ЄС, реформування ринку праці та соціальної політики.

2. Позитивні риси кваліфікаційної бакалаврської роботи: автором на базі широкого кола джерел визначено закономірності еволюції національних моделей економічних систем, що ґрунтуються на передовому досвіді. Вони можуть слугувати методологічним орієнтиром для конструювання соціальної політики України, пошуку й реалізації державою збалансованої моделі соціальної трансформації.

3. Наявність самостійних розробок автора: Проаналізовано сучасні тенденції щодо соціального захисту та оцінено витрати на соціальний захист у країнах ЄС. На підставі проведеного дослідження окреслено проблеми в соціальній політиці та запропоновано напрямки її реформування. Розкрито передумови, внутрішні та зовнішні чинники соціальної політики в країнах ЄС, розглянуто правові та політичні механізми її вирішення, проаналізовано можливості досягнення консенсусної моделі функціонування.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: Використаний фактичний матеріал та основні теоретичні узагальнення можна застосовувати в досліджуваній сфері для розробки фундаментальних досліджень у сфері соціальної політики, європейської інтеграції. Висновки роботи є корисними для аналізу соціально-політичної ситуації в Україні та прогнозування перспектив подальшого розвитку суспільства. А також теоретичний матеріал роботи може бути використаний під час викладання курсів, пов'язаних з вивченням соціальної політики європейських держав та України.

5. Наявність недоліків: недостатньо обґрунтовано перспективи та основні завдання вітчизняної соціальної політики в умовах ратифікації угоди з ЄС

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: в цілому кваліфікаційна бакалаврська робота здобувачки вищої освіти Раздоріної Анни Олександрівни виконана відповідно до нормативних вимог і рекомендується до захисту з оцінкою 40 балів.

Науковий керівник: професор кафедри міжнародної економіки, д.е.н., професор
Н.В. Стежко

“ _____ ” _____ 2024 р

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ	6
1.1. Фундаментальна основа соціальної політики ЄС та її розвиток	6
1.2. Ключові принципи соціальної політики ЄС	15
1.3. Відмінності між соціальними політиками країн ЄС	19
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У КРАЇНАХ ЄС ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ	30
2.1 Аналіз основних показників соціального забезпечення у країнах ЄС	30
2.2 Дослідження впливу сучасних викликів на стан соціальної політики ЄС.....	39
2.3 Глобальні перспективи розвитку соціальних політик ЄС	42
ВИСНОВКИ	54
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Однією з першочергових функцій державної політики є забезпечення ефективного управління держави в сферах суспільного життя, кінцевою метою якого є створення соціальної держави – політичної системи, в якій кожен почувається комфортно та впевнено. Вважаю, що вирішити це питання неможливо без комплексної, продуманої соціальної політики.

Однак важливо визнати, що більшість досліджень соціальної політики та створення соціальної держави мають переважно історичний та політичний характер. Існує недостатня кількість досліджень, які було проведено на ці теми в контексті державного управління.

Ідеї та цілі соціальної політики виводяться вченими різних галузей знань, у тому числі й права. Багато з цих визначень є специфічними для одного чи кількох підходів вчених до розуміння цих класів. Соціальна політика має вирішальне значення для захисту добробуту населення, створення соціальної держави, що визнається у тому числі й нашою державою у ст. 1 Конституції першочерговою метою цієї політики є забезпечення базового рівня життя та вільного людського потенціалу. Це зумовлює необхідність визначення на законодавчому рівні поняття як конкретної, визначеної функції, основної мети, суб'єкта та об'єкта соціальної політики, а також методу підвищення її ефективності та досягнення конкретних цілей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний стан соціальної політики та першочергові цілі її реформування задокументовано в наукових дослідженнях вітчизняних та зарубіжних фахівців, зокрема в працях В.С. Венедіктова, М.О. Волгіна, Т. Ханслі, Б. Дікона, Л.Д. Климанська, Є.М.Лібанова, У.І. Моторнюк, О.М. Палій, В.М. Пічі, О.М. Піщуліна, О.В. Побережний, В.Є. Савки, В.А. Скуратівський, П. Стубс, Є.І. Холостова, М. Галс, Н.М. Хоми, П.І. Шевчук, О.А. Яковлева, Л.В.Ярова

Думки, висловлені в науці, відрізняються залежно від галузі науки, навіть серед представників однієї галузі, які мають тенденцію зосереджуватися на певних аспектах соціальної політики. Вчені визначають основоположну мету, функції та принципи соціальної політики, а також сфери впливу, суб'єкти, об'єкти та методи реалізації різними методами. Частково це пов'язано з відсутністю комплексного законодавчого регулювання концептуальних аспектів соціальної політики в ЄС, що зумовлює необхідність розробки конкретних пропозицій у цій сфері.

Мета дослідження: вивчити розбудову ефективної соціальної політики в ЄС у контексті її впливу на добробут населення.

Завдання:

- розглянути фундаментальну основу соціальної політики ЄС та її розвиток;
- проаналізувати ключові принципи соціальної політики ЄС;
- вивчити відмінності між соціальними політиками країн ЄС;
- провести аналіз основних показників соціального забезпечення у країнах ЄС;
- здійснити дослідження впливу сучасних викликів на стан соціальної політики ЄС;
- проаналізувати глобальні перспективи розвитку соціальних політик ЄС.

Об'єкт дослідження: розбудова ефективної соціальної політики в ЄС у контексті її впливу на добробут населення.

Предмет дослідження: модель соціальної політики ЄС та її перспективи.

В роботі використовувалися наступні **методи дослідження:** історико-логічний метод; системно-структурний аналіз економічних процесів та явищ; аналіз та синтез; метод кількісного та якісного порівнянь.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів. Результати дослідження можуть слугувати основою для подальших наукових досліджень у сфері соціальної політики, спрямованих на розширення

методологічних підходів та поглиблення розуміння функціонування соціальних систем.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною та статистичною базами роботи є монографічні дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів з даної проблематики, аналітичні матеріали міжнародних організацій, теоретичні й методичні розробки вітчизняних та зарубіжних вчених, матеріали Державної служби статистики України, ЄС, офіційні матеріали інших міжнародних організацій, які стосуються моделей соціальної політики ЄС.

Структура роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та списку літератури. Загальний обсяг роботи – 61 сторінка.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА ЇЇ ОСОБЛИВОСТІ

1.1. ФУНДАМЕНТАЛЬНА ОСНОВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС ТА ЇЇ РОЗВИТОК

Соціальна політика і методи регулювання послідовно справляли значний вплив на всю систему економічної, політичної, правової, моральної та соціальної еволюції. Шлях від оригінальної соціальної філософії європейця до загальної політики історії Європейського Союзу пролягав кілька тисячоліть. Він характеризувався найбільшим ступенем соціальної нерівності та політичних протиріч. У 21 столітті лідери Європейського Союзу визнали необхідність розвитку нових ідей про інноваційний, рівний і заснований на справедливості соціальний світ – це принципи сучасної європейської політики. Унікальним аспектом соціальної політики ЄС є активна і масштабна участь держави у відтворювальних процесах, високі податки та внески, що веде до формування ефективного бюджету соціальних витрат.

Початково видається, що національні системи соціального захисту в країнах Європейського Союзу більше несхожі, ніж схожі, оскільки кожна країна йшла власним шляхом у формуванні соціальної політики. Проте вчений-економіст Андре Сапір з Бельгії представив на засіданні Економічно-фінансового комітету (ECOFIN) у Манчестері 9 вересня 2005 р. для Європейської Комісії класифікацію моделей соціальної політики, що відрізняються за ступенем участі держави в соціально-економічній сфері суспільства та ступінь соціальної захищеності громадян, забезпечення свободи особистості в соціальній сфері та вплив соціальних процесів на економічний розвиток у країні.

Соціальна політика не відразу стала самостійною сферою діяльності Європейського Союзу. Як наслідок, у 1950-х роках інтеграційний порядок денний передусім складався з ринкової інтеграції та лібералізації, а кроки до соціального виміру все ще вважалися скромними. На національному рівні вважалося, що економічна та соціальна політика мають однакове значення - тобто конфлікти між

ними вирішувалися шляхом голосування або компромісу. Однак на європейському рівні, після того, як спрямували наслідки європейських рішень і взяли верх над європейським правом, національна політика зайнятості та системи соціального захисту були поставлені в тінь європейського ринку, це призвело до адаптації системи до європейського ринку.

Дискусії про необхідність соціальної політики були зафіксовані також і в Римських договорах. Римська угода 1957 року про Євратом скасувала вимоги до національного громадянства для доступу до професійної роботи в галузі ядерної енергії та включила положення щодо захисту працівників і населення в цілому від ризику небезпечної радіації. Римський договір про Єдине економічне співтовариство (ЄЕС) 1957 року також містив положення про соціальну політику, але вони вже застосовувались до більш розгалуженої сфери.

Зміст документа включає декларації щодо прав усіх трудових мігрантів (з країн Співтовариства), необхідність забезпечення рівної оплати за рівну працю чоловіків і жінок, важливість гармонізації систем соціального страхування в національних парках, а також необхідність розвитку діалогу між працею та капіталом. Договір про ЄЕС окреслив загальні принципи соціальної політики Співтовариства, засновані на двох цілях: пов'язати економічну інтеграцію з соціальним прогресом і викоринити її негативні соціальні наслідки (частина III «Соціальна політика»). Стаття 18 надає Комісії ЄС повноваження сприяти співпраці між державами щодо зайнятості, трудового законодавства, умов праці, навчання та соціального забезпечення. Було сприяно вільному переміщенню робочої сили в Співтоваристві, а національна дискримінація була викоринена (ст. 48, 51).

Декларація Римського договору про загальну мету сприяння соціальному розвитку та досягненню високого рівня зайнятості також була включена в документ, у цьому розділі конкретно зазначено, що Рада повинна мати повноваження сприяти співпраці (і голосувати однаково) щодо питання поліпшення умов праці та проживання. Європейський соціальний фонд (ESF, створений у 1960 році) також є інструментом фінансування професійної підготовки

та, як правило, європейської політики щодо зайнятості. Усі ці заходи були спрямовані на вирішення проблем, пов'язаних з економічною інтеграцією. Проте вони також стали першими кроками до створення європейського соціального простору та виділення соціальної політики в окрему сферу праці.

У 1972 році під час Паризького саміту було започатковано першу формалізовану Програму соціальних дій на 1972-1974 роки, і обговорювалося питання про необхідність соціального законодавства. Проте реалізацію Програми передусім завадила фінансова криза, що розпочалася в Європі. Європейська соціальна політика почала набувати значного значення у 80-х роках. На той момент законодавчу базу було вдосконалено завдяки реалізації двох важливих документів: Єдиний європейський акт (1986 р.) і Хартія соціальних прав найманих працівників (1989 р.). Якщо першою вказівкою був новий підхід до гармонізації національних законів та приведення їх у відповідність із правом ЄС, то друга, яка не мала юридичного значення, позначала першочергові цілі соціальної політики Європейського Союзу.

Єдиний Європейський акт 1986 року (ЄЕЗ) установив норми регулювання здоров'я та безпеки на роботі, які були ухвалені Радою шляхом голосування. Під час 88-ї сесії Європейської Ради в Ганновері соціальний аспект програми Єдиного внутрішнього ринку (SIM) був визнаний як ключовий для її втілення. У вересні того ж року Європейська комісія під керівництвом Делора опублікувала документ, що містив вісім можливих заходів у цій сфері, проте без вказівки на терміни виконання. Було наголошено на необхідності створення умов, що сприяли б переміщенню робочої сили. У грудні 1989 року на саміті Європейського Союзу у Страсбурзі 11 держав-членів (за винятком Великої Британії, уряд якої очолював прем'єр-міністр з консервативної партії М. Тетчер) підписали Соціальну хартію — документ, який містив перелік з 47 заходів з метою затвердження соціальної складової програми ЄВР. Були реалізовані наступні аспекти: право на працю у будь-якій країні-члені, справедлива оплата за працю, поліпшення умов проживання та праці, соціальний захист відповідно до законів окремих країн-членів, свобода асоціації та участь у керівництві бізнесом, право на інформацію, консультації та

участь у прийнятті рішень, охорона здоров'я та безпека на роботі, захист дітей та підлітків, гідне старіння, інтеграція інвалідів у суспільство та професійне життя. Узагальнено, Соціальна Хартія не розширила спектру можливостей спільноти в соціальній сфері. Проте, Комісія внесла декілька законодавчих ініціатив у межах програми соціальних дій, яка була опублікована до ухвалення Хартії. Ця програма передбачала громадську участь у соціальній сфері. Комітет керувався трьома принципами: принципом субсидіарності, культурного різноманіття та національних традицій, які підтримували конкурентоспроможність підприємства. Інституційні зміни та посилення законодавчих можливостей у сфері соціальної політики були необхідні для реалізації положень Хартії та програми, що передбачало внесення змін до Римського договору.

У лютому 1992 року в Маастрихті було підписано договір про створення Європейського Союзу. Цей документ ознаменував значний прогрес у соціальній складовій. Унікальним аспектом Договору було визнання комунальної соціальної політики.

Договір та додатки до нього:

1. Угода про соціальну політику та Протокол про соціальну політику, які визначили сферу діяльності Союзу в соціальній сфері.

Основний текст Договору включав розділи, присвячені соціальній сфері:

- розділ VIII «Соціальна політика, освіта, зайнятість та молодь»
- розділ XIV «Економічна та соціальна інтеграція».

В Угоді соціальна розмова між підприємцями та робітниками була визнана найважливішою для використання соціальної політики.

Стаття 7 угоди вимагала від Комісії щороку створювати звіт із соціальних питань і подавати звіт до Європейського парламенту, Ради Європи та Комітету з соціальних питань.

Європарламент все ще має можливість залучати Комісію до підготовки звітів із окремих питань, пов'язаних із соціальним статусом працівників. З угодою про вступ до Європейського Союзу Європейське Співтовариство отримало всі ключові компоненти, які є необхідними для реалізації європейського соціального

законодавства. Це сприяло захисту соціальних прав під час реалізації економічних проектів, які безпосередньо стосувалися впровадження єдиного спільного внутрішнього ринку. Процес інтеграції в Європі не обмежувався конкретним регіоном: на початку 90-х років членами Співтовариства стали Австрія, Швеція та Фінляндія.

Усі країни-члени ЄС зобов'язуються поважати законодавство Співтовариства на своїх територіях, включаючи закони про вільне пересування людей і соціальну політику. Імплементация законів та права соціальної сфери ЄС у трьох згаданих вище держав не викликало суттєвих проблем, оскільки їхній рівень життя був високий, а соціальні системи - розвинені. З соціальної точки зору вони фактично вписуються у рамки, запропоновані документами ЄС [2, с. 18].

Зелена книга про європейську соціальну політику та дві Білі книги обговорюють мету соціальної політики. Біла книга про зростання, конкурентоспроможність і зайнятість: можливості та виклики (1993) обговорює шляхи подолання наслідків безробіття. У Зеленій книзі «Європейська соціальна політика, міркування для Союзу» (1993) стверджується, що практика впровадження соціальної політики протиставляється концепції запобігання соціальному прогресу з метою підвищення економічної ефективності.

У Білій книзі задокументовано слово «європейська соціальна політика». «Перспективи Союзу» (1994) вперше обговорили ідею «європейської соціальної моделі», заснованої на спільних, зрозумілих цінностях щодо демократії та прав особистості, вільної ринкової економіки, рівних можливостей для всіх, добробуту та соціальної безпеки для всіх, зв'язку і солідарності.

Головним недоліком цього підходу є те, що він спрямований на захист інтересів численних груп і класів суспільства, включаючи найбідніші верстви населення. [2, с.18]. Європейський Союз у соціальній сфері був похідним від стратегічних принципів, що містяться у вже перерахованих документах, які і зараз мають найвагоміше практичне значення в ЄС щодо соціальних питань. Європа була пунктом призначення для соціальної Європи, а соціальна політика була дуже

важливою для діяльності Європейського Союзу. Рівень життя громадян Європейського Союзу вважається першорядним у діях ЄС.

Саміт визнає прихильність до основних соціальних прав, як це визначено в Європейській соціальній хартії 1961 року та Хартії основних соціальних прав працівників 1989 року. Соціальна хартія, яка регулює основні соціальні права, відображає політичну волю учасників мати соціально-орієнтоване суспільство в рамках Європейського Союзу та реалізує нові соціальні стратегії, ініційовані інституціями, які віддані комунітаризму, Європейський соціальний фонд, якому належать шість постійних комітетів, які займаються соціальними питаннями у Європейському Союзі, комітет, який спеціалізується на реалізації соціальної політики, і соціальний діалог, який присвячений реалізації соціальної політики. Соціальна політика, яка є послідовною з 1989 року, включає надання допомоги малозабезпеченим людям і передбачає співпрацю між різними соціальними партнерами, органами державної влади, громадськими організаціями та окремими громадянами.

Мета та місце соціальної політики в процесі європейської інтеграції є предметом гострої дискусії, яка призводить до висновку, що важливіше досягти інших цілей, ніж мети соціальної політики. Такі вчені як П. Розанваллон, Дж. Сінт визнали необхідність пошуку нових шляхів концептуалізації соціальної проблеми. Зокрема, хочуть знати роль держави та громади в реалізації соціальної політики. Навпаки, проблема формування суттєвої соціальної бази в європейському суспільстві визнається повсюдно, оскільки ніхто не може успішно брати участь у Європейському Союзі, не беручи до уваги перспективу громадян.

Доцільно стверджувати, що будь-яка країна, будь-яка група країн має соціальну інфраструктуру. Це доводить популярність таких концепцій, як соціальна солідарність, соціальна згуртованість, соціальна дискусія тощо, які є невід'ємною частиною довгострокової стратегії Європейського Союзу. Як стверджував А. Левченко, у розвинутих європейських країнах почав формуватися новий стиль соціальної політики, який має три спільні влади: державу (політична влада), ринок (економічна влада) і громадянське суспільство (дифузійна влада).

Цьому сприяла поява нової концепції соціальної політики, яка залучала ці три влади.

Незважаючи на те, що рівновага між цими силами є дуже рухливою та складною, у багатьох випадках вона все ще має ефект, вона врівноважує інші сили та зменшує їхній вплив. Метою вирішення соціальних питань в ЄС та його державах-членах є надання їм допомоги населенням, це сприятиме спільній реалізації їх рішень, методам та способу виконання. Розуміючи це, Європейський Союз прагне боротися з такими явищами, як євроскептицизм, скептицизм щодо керівних інституцій ЄС, окремих держав-членів чи різномірних соціальних груп. Загальновідомо, що одночасний і рівномірний розвиток як економічних, так і соціальних змін має важливе значення для майбутнього Європейського Союзу. Практика демонструє цінність політики щодо соціальної нерівності, яка використовується в європейських країнах. Останнім часом економіка демонструє прискорене зростання.

Ступінь рівності чи нерівності визначається шляхом аналізу відповідних показників. Ступінь рівності доходів у Європі надзвичайно високий, що є переконливим доказом важливості цього чинника для сприяння соціальній згоді та запобігання значним змінам суспільства. З фінансової точки зору, зменшення нерівності має першочергове значення для збільшення споживчого попиту, який відстає від економічного зростання. Це спричинило минулі кризи, які були значними. Крім того, деякі вчені вважають, що рівність доходів зараз має першочергове значення для широкої громадськості, оскільки вона полегшує доступ до освіти для населення. Таким чином, відбувається накопичення людського капіталу, розвиток малого бізнесу має вирішальне значення для сучасної економіки.

Незважаючи на те, що системи соціального захисту все ще несуть головну відповідальність за їх володіння, у 1990-х роках було представлено дві ідеї, які сприяли б довгостроковій угоді щодо політики в цій сфері. Пропозиція вимагала, щоб кожен європеєць без роботи чи капіталу отримував мінімальну суму державної допомоги. Створено систему колективних знань з питань соціального захисту.

Модернізація європейської соціальної моделі через структурні зміни на національному ринку праці та державі загального добробуту в поєднанні з ініціативами щодо боротьби із соціальною ізоляцією та підвищення рівня освіти та професійного розвитку індивідів вважається першочерговим для «Лісабонського порядку денного».

На саміті Європейського Союзу в Ніцці(2004 рік) було прийнято Новий соціальний порядок денний, який відображав пріоритети соціальної політики парламенту на наступні роки: вирішення питання зайнятості при зниженні безробіття, збереження прав працівників у контексті економічних змін, гендерної рівності, усунення бідності та боротьби з дискримінацією. Завляаннями соціальної політики є стимулювання активності та підвищення якості робочої сили з метою зменшення негативних наслідків демографічних змін. Важливим було виділення ініціатив, спрямованих на розширення участі жінок у ринку праці, збільшення доступності варіантів балансу робочого і сімейного життя та підвищення ефективності ініціатив щодо гендерної рівності. У статті визначено поняття соціальних індикаторів.

Вони вважають, що слід враховувати соціальний склад ЄС і рівень захисту певних груп населення. Незважаючи на статус Соціального порядку денного як програми Європейського Союзу в соціальній сфері, він не є формальним документом, який має юридичне значення. Проте було досягнуто загального консенсусу щодо необхідності інтеграції цілей Соціального порядку денного з відповідними правовими нормами. Європейські країни застосували ефективні методи подолання неприйнятної рівня безробіття. Це один із найпотужніших прихильників європейського підходу до суспільного розвитку.

Розглядаючи механізм регулювання економічних і соціальних процесів в Європейському Союзі в цілому, можна зробити висновок, що, по-перше, в результаті інтеграції виник наднаціональний рівень, який несе пряму відповідальність перед національним урядом за частину своїх повноважень. Навпаки, субнаціональний рівень зростає, що демонструє зростаюче значення місцевих акторів: окремих департаментів, регіонів, штатів, територій і

землевласників. Їм частково або повністю делеговано багато питань соціальної політики. Останнім часом Європейська Комісія та економічні організації кожної країни присвятили свої зусилля чотирьом основним питанням: низькі темпи зростання виробництва, хронічне безробіття, соціальні аспекти міграції та боротьба з «локалізацією», тобто переміщенням промисловості в інші країни і регіони.

Багато країн, включаючи Німеччину та Францію, були раніше не готові до справжніх масштабів європейської ситуації. Багато хто вважає, що фундаментальні проблеми на територіях багатьох європейських країн конкретно вирішуються в специфічній моделі державного регулювання. Американські політологи часто не схвалюють європейську соціально-економічну модель, яка спрямована на забезпечення високого ступеня соціального захисту (на відміну від американського підходу, який спрямований на підвищення ефективності та продуктивності праці та капіталу). Важливо визнати, що для більшості звичайних європейців переваги європейської інтеграції неочевидні. Згідно з результатами опитування, проведеного в Європі наприкінці 2004 року, лише 53 відсотки європейців вважали на той час, що членство в ЄС принесло їхній країні користь, тоді як 34 відсотки вважали, що натомість воно завдало шкоди.

Дані опитування мешканців країн ЄС, яке відбулося навесні 2008 року, свідчать про те, що ці показники переважно залишилися незмінними (лише 54% респондентів вважають, що членство в ЄС вигідне країні). Найменше розуміють позитивні наслідки членства в ЄС для життя країни більшість громадян головних членів Європейського співтовариства. Опитування мешканців Великої Британії, Франції, Німеччини, Італії та Іспанії, проведене Harris Service у 2007 році в рамках святкування 50-річчя підписання Римського договору, показало, що в середньому лише 25% населення вірять у що приєднання до ЄС позитивно вплинуло на їхню країну, а решта вважають, що це негативно вплинуло на їх життя. Як один із найвидатніших британських політологів Марко Леонард вважає, що Європейському Союзу бракує значної віри в його здатність негайно вирішувати проблеми громадян. «Незалежно від того, легітимно це чи ні», – пише він, – Європейський Союз вважається елітарною ініціативою, яка не має схвалення

більшості громадян. Не випадково соціальна політика, поряд з екологією, сьогодні вважається фундаментальною складовою XXI століття [11].

Для реалізації соціальної політики в Європейському Союзі протягом півстоліття був розроблений і діє зараз складний механізм. Протягом цього періоду відбулися різні зміни в структурі інституцій ЄС, але найбільш суттєвими були структурні зміни в соціальній сфері. Це певною мірою зрозуміло, оскільки соціальна політика задумувалася як окремий суб'єкт, і обсяг її повноважень постійно збільшувався.

Нові обов'язки, пов'язані з соціальною політикою щодо глобалізації та розвитку соціальної інтеграції, зумовили необхідність підвищення спроможності виконавчої влади, збільшення компетенції та створення нових структур, які могли б конструктивно реагувати на існуючі виклики. Соціальній політиці ЄС сприяє складна система інституцій. Крім того, кожна з них діє в межах своїх повноважень, делегованих їм основними договорами: Лісабонським договором про внесення змін до Договору про Європейський Союз та Договором про заснування Європейського Співтовариства.

1.2. Ключові принципи соціальної політики ЄС

Основою розвитку соціальної політики ЄС є три найважливіші принципи: індивідуальність, солідарність і субсидіарність.

Поняття індивідуальності стосується не колективу, держави чи абстрактного універсального блага, натомість воно стосується насамперед індивіда, особи. Це впливає з точки зору людського розуміння людини, яке враховує індивіда в його особистій значимості, що вимагає створення всіх соціальних рамкових умов.

Концепція солідарності полягає в тому, що кожна людина назавжди прив'язана до суспільства і залежить одна від одної. Інші також пов'язані з нами та поділяють з нами відповідальність. Це досягається шляхом подолання соціальної несправедливості та вирішення суперечностей інтересів мирним шляхом.

Концепція субсидіарності сприяє реалізації індивідуалістичних і колективістських принципів одночасно. Субсидіарність – це захист свободи та особистих прав людини на самовираження в усіх сферах життя. Все, що людина може зробити на власних умовах і власними зусиллями, не повинно гальмуватися ні суспільством, ні державою. Навпаки, принцип субсидіарності визнає необхідність і важливість проміжних установ і груп, таких як групи самодопомоги.

Відповідно до вищезазначених принципів сучасна економічна система кожної країни-члена ЄС виробила унікальну модель соціальної взаємодії з ринковою економікою, яку називають державою соціального добробуту. Найуспішнішими економічними теоріями для більшості країн ЄС були ліберальна, скандинавська та соціально орієнтована ринкова економіка.

Основні принципи соціальної спрямованості є спільними для всіх існуючих моделей:

1. Успішна економічна політика. Беручи до уваги взаємозалежність економічного і соціального порядку, можна сказати, що економічна політика, яка гарантує стабільність монетарної політики, економічне зростання і повну зайнятість, також є найбільш соціалістичною в широкому розумінні. Зрештою, успішна економічна політика, зумовлена соціальним страхуванням, створює необхідну фінансову основу для перерахування доходів, залежних від системи соціального страхування, а також сприяє зростанню реальних доходів громадян.

2. Концепція рівних можливостей вимагає впровадження заходів для сприяння рівним можливостям для всіх. Якщо в економіці потрібно досягти мети якомога більшого результату, це вимагатиме забезпечення рівних можливостей економічної діяльності для всіх громадян, це призведе до вільної участі громадян в економічному житті. Якщо як прямий результат індивідуальних дій і за наявності умов конкуренції результати є різними, суспільство може погодитися з цим лише тоді, коли вихідні умови рівні для всіх (наприклад, рівні можливості для освіти та професійного розвитку).

Розподіл національного доходу і багатства використовується для вирівнювання вихідних умов для економічної діяльності. Оскільки ефективні

конкурентоспроможні та стабільні монетарні системи самі по собі не вирішують усіх соціальних питань суспільства, необхідні додаткові методи соціальної компенсації, такі як розподіл доходу через податкову політику, соціальний захист (соціальне страхування).

Також не вистачає функціонального ринкового механізму для досягнення соціальних цілей. Як наслідок, у соціальній ринковій економіці як збереження ринкових механізмів, так і зміна ринкових результатів є вирішальними.

Різниця в рівнях доходів між окремими людьми або між роботами називається диференціацією доходів. Загальновідомо, що нерівність доходів є ознакою всіх економічних систем.

Через різний дохід і рівень життя в суспільстві гостро постає питання бідності. Бідність - це умови життя, які не забезпечують нормальних житлових можливостей для відтворення населення. Математично цей рівень описується як показник «прожиткового мінімуму» або «порогу бідності».

3. Соціальне страхування від небезпек у повсякденному житті. Соціальні інститути необхідні для економічного захисту кожного громадянина від загального ризику нещасних випадків, хвороб, інвалідності, віку та безробіття. Існують різні види соціального страхування, включаючи приватне та державне страхування, відсоток приватного та державного фінансування соціального страхування тощо.

4. Соціальне партнерство в економіці. Взаємодія підприємців і працівників має сприяти соціальному партнерству. Незважаючи на існуючі розбіжності інтересів, існують процедури, за допомогою яких можна знайти компроміс у вирішенні існуючих суперечок.

Також розглянемо інші принципи (табл. 1.1):

Принципи соціальної політики ЄС

Принцип	Опис
Солідарність	Один з основних принципів ЄС, що передбачає взаємну підтримку та співпрацю між державами-членами для досягнення спільних цілей, включаючи соціальний захист та рівність.
Права працівників	Визнання та захист прав працівників на всій території ЄС, включаючи право на гідні умови праці, соціальний захист та право на організацію та колективне переговори.
Рівні можливості	Забезпечення рівних можливостей для всіх громадян ЄС, незалежно від їхнього соціального походження, статі, раси, національності, релігії тощо. Це включає доступ до освіти, праці, медичного обслуговування та інших сфер життя.
Соціальний захист	Забезпечення ефективних механізмів соціального захисту для всіх громадян ЄС, зокрема шляхом систем пенсійного забезпечення, медичного страхування, допомоги безробітним тощо.
Відкритість та прозорість	Забезпечення відкритості та прозорості у впровадженні соціальних політик, зокрема шляхом публікації інформації про програми, фінансування та результати.
Активна політика зайнятості	Розробка та впровадження заходів для стимулювання зайнятості, включаючи навчання, підтримку для безробітних, створення нових робочих місць та інші заходи, спрямовані на підвищення рівня зайнятості в ЄС.
Соціальна інтеграція	Політика спрямована на забезпечення включення всіх громадян у соціальне життя, уникнення виключення та боротьбу з бідністю та нерівністю.
Універсальність	Забезпечення доступу до соціальних послуг та пільг для всіх громадян ЄС, незалежно від їхнього статусу, доходів або інших факторів.

Як наслідок, загальні етичні та соціальні принципи, засновані на цінностях, вбудовані в усі моделі загального добробуту ЄС. Однак вони мають кілька унікальних відмінностей у тому, як вони здійснюють соціальну політику.

1.3. Відмінності між соціальними політиками країн ЄС

Формування ліберальної моделі Великої Британії відбувалося паралельно з володінням приватною власністю, опорою на ринкові сили та впливом ліберальної етики щодо праці. Фундаментальними вимогами до функціонування цієї моделі є мінімальна участь держави в ринкових взаємодіях та обмеженість сфери державного регулювання, яке базується насамперед на економічному розвитку. У загальному внутрішньому продукті (ВВП) державний сектор робить лише незначний внесок у загальний обсяг.

Допомога громадянам з боку суспільства є пріоритетною над розвитком формальних систем страхування та присутня мінімальна участь держави, яка в першу чергу регулюється нормами конкретних гарантій. Страхові виплати зазвичай невеликі. Невеликі трансакції та трансферти, такі як бюджетні кошти, отримані від податків, безпосередньо перераховуються з державного бюджету різним групам населення, ці групи населення отримують пільги та субсидії від держави. Пропонована допомога призначена та надається лише на основі перевірки необхідності.

Найбільш сприятливі умови для підприємництва задокументовано у сфері виробничих відносин. Власники компаній не обмежені у прийнятті самостійних рішень щодо розвитку та реформування своєї діяльності, в тому числі щодо необхідності скорочення працівників.

Ця модель досягає основної мети за наявності економічної стабільності чи зростання, але під час рецесії та скорочення виробництва, що супроводжується неминучим призупиненням соціальних програм, уразливими стають багато соціальних груп, насамперед жінки, молодь та люди похилого віку (табл. 1.2).

Відмінності соціальної політики

Параметр	Відмінність
Система соціального захисту	Різні країни мають різні системи соціального захисту, такі як універсальна громадська система, система соціального страхування або система благодійництва. Наприклад, країни Північної Європи, такі як Швеція та Данія, мають розвинену громадську систему, тоді як країни Південної Європи можуть мати більш розширену систему соціального страхування.
Рівень соціальних виплат	Різні країни можуть мати різний рівень соціальних виплат, таких як пенсії, допомога безробітним, підтримка сімей тощо. Це може залежати від рівня економічного розвитку країни, розміру бюджету соціальних виплат та інших факторів.
Вік виходу на пенсію	Різні країни мають різні вікові межі для виходу на пенсію. Наприклад, вік виходу на пенсію може варіюватися від 60 до 67 років залежно від країни.
Стратегія боротьби з бідністю	Країни можуть мати різні стратегії боротьби з бідністю, такі як мінімальні соціальні гарантії, програми підтримки сімей, програми соціальної реабілітації тощо.
Система охорони здоров'я	Системи охорони здоров'я можуть відрізнятися за рівнем доступності, фінансуванням, обсягом послуг та іншими характеристиками. Наприклад, деякі країни мають загальнодоступну систему охорони здоров'я, тоді як інші можуть мати більш приватизовану систему.
Система навчання	Системи освіти та навчання також можуть відрізнятися в різних країнах ЄС, включаючи доступність, фінансування та структуру.

Скандинавська модель вирізняється унікальними рисами державного регулювання, які притаманні Данії, Фінляндії, Норвегії, Ісландії та Швеції. Його стрижнем є успішне поєднання приватної власності та ринкової конкуренції з державними програмами, спрямованими на вирівнювання розподілу прибутку, забезпечення підтримки інвалідів і компенсацію небезпек ринкової економіки.

Невідповідність скандинавського підходу іншим європейським пояснюється більшим ступенем соціального захисту та допомоги населенню.

Усі політичні теорії скандинавських країн мають спільне прагнення досягти згоди щодо економічного розвитку (між приватною власністю та залученням суспільства). Відмінності в способах державного регулювання в кожній країні цієї групи пояснюються специфікою поєднання різних компонентів і методів регулювання.

В економіці скандинавських країн лідирує насамперед Швеція, для якої характерна гібридна економіка, що поєднує ринкові відносини з активним залученням держави в економіку. Це дозволяє ідентифікувати унікальну шведську модель ринкової економіки як форму соціальної демократії в процесі розвитку.

Власність в Швеції існує у двох формах: приватній та кооперативній. Основною метою державного сектора є накопичення та перерозподіл значних сум грошей для соціальних та економічних цілей. Економічна політика країни спрямована на підтримку високого рівня зайнятості та стимулювання економічного зростання, вирівнювання розподілу доходів, збереження регіональної економічної стійкості, досягнення стабільності цін, охорону довкілля, активізацію участі виробництва та надання допомоги країнам, які розвиваються. Ключовими складовими економічної політики є податкова, грошова та регіональна політика щодо зайнятості. Термін "шведська модель" виник з огляду на статус Швеції як однієї з найбільш передових країн у соціально-економічному розвитку. Він з'явився у другій половині 60-х років минулого століття, коли іноземні спостерігачі відзначали успішне поєднання економічного зростання та державних реформ у Швеції, а також високий рівень застосування соціальних заходів для забезпечення свободи людини в суспільстві. У процесі удосконалення цієї моделі основними пріоритетами стали досягнення повної зайнятості та рівномірного розподілу доходів з метою забезпечення послідовності методів економічної політики. Як наслідок, активна соціальна політика на ринку праці та значна участь держави у розподілі доходів набули великого значення в Швеції.

З середини 70-х років ситуація в країні була пов'язана із загостренням конкуренції на зовнішніх ринках і гострою економічною кризою, що призвело до значного погіршення. Зокрема, деякі галузі, які сильно постраждали від структурних проблем, почали отримувати значні обсяги державної допомоги. Проте Швеція уникла кризи. Послідовне економічне зростання, яке триває з 1983 року, свідчить про адаптацію шведської моделі до нових умов та її потенціал для успіху.

За обсягом участі держави в економічному житті Швеція займає перше місце в світі. Центральний уряд відіграє переважно економічну роль в економіці. Найбільшим є державний бюджет. У державному регулюванні економіки Швеції існує гібрид кейнсіанської концепції регулювання платоспроможного попиту з одночасним забезпеченням високої зайнятості різними методами боротьби з інфляцією. Дуже важливо, що шведська модель передбачає контроль над впливом вільного ринку.

Соціально-економічне процвітання Швеції характеризується:

- поєднанням індивідуальної, інституційної та державної власності;
- могутньою державою, що забезпечує високий рівень зайнятості та надійні соціальні гарантії.
- системою демократичних процесів, яка надає кожній людині вплив на всі важливі рішення. Це створює своєрідний психологічний клімат в країні, асоціацію між цілями працівника і корпорації.

Ще однією важливою особливістю Швеції є активний вплив уряду та профспілок на ставлення держави до людини; рівень заробітної плати та зайнятості; ефективне функціонування органів місцевого самоврядування. Наприкінці 1960-х років, після серії економічних і соціальних реформ, Швеція стала свідком поєднання швидкого економічного зростання зі значною політичною реформою, яка супроводжувалася відсутністю соціальних конфліктів у країні. Крайній ступінь розвитку у сфері соціально-економічних відносин отримав назву «шведська модель соціальної держави».

У найзагальнішому розумінні шведська модель — це весь комплекс соціальних, економічних і політичних процесів у країні з високим рівнем життя і широкою сферою впливу на соціальну політику. Основними цілями цієї моделі протягом багатьох років було досягнення повної зайнятості та рівномірного розподілу доходів між усіма верствами населення за допомогою оподаткованої та гнучкої системи оподаткування. На економічний розвиток Швеції значно вплинули культурні та історичні події. Одним з унікальних аспектів шведської економіки є розвиток підприємництва.

Економіка Швеції характеризується сумішшю ринкових і державних компонентів, це поєднання базується на конкуренції та активному регулюванні ринків. Крім того, в економіці Швеції пов'язані три основних види власності — приватна, кооперативна та державна, кожна з яких функціонує в загальній системі економічної та соціальної взаємодії.

Приватний сектор переважно займається виробництвом товарів і послуг. У межах галузі можна виділити галузі, які залежать від експортної позиції. Для Швеції це насамперед великі підприємства обробної промисловості. Малі та середні компанії складають інший сегмент приватного сектора. Тому приватні корпорації можна розділити на два класи. З іншого боку, існує велика кількість компаній середнього розміру, які належать одній особі і очолюються засновником. До іншої категорії належать великі організації.

Економіка Швеції відрізняється високим ступенем концентрації виробництва, капіталу, наявністю монополії в провідних галузях. Державний сектор складається з двох окремих груп — центрального уряду та місцевих чиновників. Проте в обох випадках вирішальною роллю державного сектора є акумулювання та розподіл коштів для соціально-економічних питань.

Шведський підхід випливає з переконання, що децентралізована ринкова система виробництва є достатньо ефективною. Держава не бере участі у виробничих процесах компаній, а цілеспрямована політика щодо праці мінімізує соціальні витрати ринкової економіки. Основою є максимальне зростання виробництва в приватному секторі та значний розподіл прибутку державою через

податкові системи та державний сектор з метою підвищення рівня життя населення, але без зміни бази виробництва.

Тому зосередимося на вирішальній ролі держави в розподілі, споживанні та розподілі національного доходу через податки та державні витрати. Більше половини державних витрат у Швеції витрачається на трансферти, це приблизно дорівнює передачі доходу приватному сектору, включаючи пенсії, житлову допомогу, догляд за дітьми, субсидії для сільського господарства та промисловості. Це також включає виплату відсотків за державним боргом.

Державний сектор є найрозвиненішим в ЄС з точки зору послуг. Більша частина цих видатків спрямована на вирішення потреб соціальних об'єктів.

Для досягнення своїх цілей державним структурам потрібні гроші, які забезпечуються податками. В результаті рівень податків у Швеції досить високий – приблизно 60% ВВП.

Однією з першочергових цілей державного регулювання є створення та впровадження програм, спрямованих на покращення ринку зайнятості. Зокрема, їх понад 10, які сприятимуть збільшенню зайнятості та попиту на робочу силу. Відповідальність полягає в сприянні попиту на робочу силу в періоди низького попиту. Крім того, вони надають можливість безробітним отримати досвід роботи, що значно полегшує процес працевлаштування, а також допомагає у виборі професії чи альтернативних курсів.

Іншою метою шведського підходу є сприяння соціальній рівності. Це підтверджується прагненням держави надавати безкоштовні або недорогі високоякісні послуги у найважливіших сферах життя: сімейні субсидії на дітей, безкоштовна шкільна освіта та харчування, забезпечення людей похилого віку житлом, розвиток сфери дозвілля тощо.

Переваги шведської економічної системи для компаній, які створюють нові робочі місця для себе та беруть на роботу звільнених працівників, вважаються значними та ефективними. Ці компанії звільняються від податків, таких як податок на прибуток, і можуть отримувати спеціальне фінансування для працевлаштування та інших пільг.

Шведська система соціального страхування також визнана в усьому світі. Протягом свого існування, особливо після Другої світової війни, вона зазнала значних змін, у результаті чого набула важливої універсальної ознаки: кожен громадянин країни має право на соціальне страхування, незалежно від його професії та доходу. Таку ситуацію в Швеції називають універсальною соціальною політикою.

Відмітними рисами скандинавської моделі є Фінляндія, яка відіграє значну роль держави в регулюванні економіки, особливо яскраво це проявляється у сфері підприємництва. Державні і напівдержавні компанії складають 14% від загальної кількості великих промислових компаній країни. Вони забезпечують 35% загального доходу, здійснюють 30% від загального обсягу експортної діяльності та мають 25% робочої сили, задіяної у своїх виробництвах.

Найзначнішим законодавчим інструментом регулювання економіки Фінляндії є податкова система. Він охоплює прямі та непрямі податки.

Здорова та ефективна конкуренція має вирішальне значення для системи державного регулювання. Ці питання обговорюються Радою з питань конкуренції при Міністерстві торгівлі та промисловості, агентством, яке сприяє розвитку конкуренції та звітує перед місцевими органами влади. У своїх зусиллях ці державні органи використовують антимонопольне законодавство Фінляндії, метою якого є захист «конкурентного правосуддя» від практики невинуватених монополій.

Згідно з фінським законодавством, будь-яка приватна практика, яка вважається свавільною, вважається обмежувальною для конкуренції, тому що вона негативно впливає на ефективність ділових зусиль, негативно впливає на діяльність інших компаній і веде до домінуючого становища на ринку. Орган, що регулює конкуренцію, може вимагати від підприємців, які є одноосібним монополістом на ринку, подання звіту про придбання компаній, поглинання контрольного пакета акцій тощо. Якщо ведення бізнесу не відповідає антиконкурентному законодавству, правоохоронні органи беруть дії щодо виправлення ситуації, в тому числі кримінальне переслідування в окремих випадках.

У контексті фіскального законодавства поведінка компаній є абсолютно автономною. Держава регулює лише загальні принципи діяльності підприємства через законодавство, грошово-кредитну політику, валютний контроль, оподаткування, правила техніки безпеки, правила охорони навколишнього середовища, стандарти тощо.

Заслуговує на увагу система регулювання природоохоронної діяльності, яка найбільш розвинена в Данії. Інвестиції в охорону навколишнього середовища в цій країні становлять приблизно 7,5% від загального державного інвестиційного бюджету, що призвело до того, що країна має цивілізовану екологію протягом останнього десятиліття. Політика держави щодо Данії спрямована на сприяння розвитку екологічно чистих виробництв, виробництво обладнання для захисту навколишнього середовища, розвиток безвідходних технологічних інновацій.

Поширена у таких країнах – членах ЄС, як Німеччина, Австрія, Італія, Франція, є поєднання пропаганди конкурентних засад ринку зі створенням особливої соціальної інфраструктури. Таке поєднання дає нам змогу вирішити проблему неефективності вільного ринку, розподілу капіталу та створити складну систему інституціоналізованих суб'єктів соціальної політики.

У німецькому підході держава не має формального визначення економічних цілей, їх створення делеговано вільному ринку. Держава лише створює сприятливі правові та соціальні умови для реалізації економічної ініціативи через механізм цивільного та господарського права, з одного боку, та систему ініціатив, спрямованих на підтримку конкурентного середовища, з іншого. Основна роль держави — підтримувати збалансоване співвідношення соціальної справедливості та ефективності ринку.

Концепція створення соціально-орієнтованої ринкової економіки є частиною Фрайбурзької школи. Спочатку його висловив німецький ордолібераліст А. Мюллер-Армак. У 1947 році в статті «Командна економіка і ринкова економіка» він описав соціально-орієнтовану ринкову економіку як систему, що поєднує концепцію ринкової свободи з концепцією соціальної рівності.

Соціально-орієнтована ринкова економіка — це політико-економічна концепція, яка включає концепцію вільного ринку поряд із соціальною рівністю. Ця теза описує економічну ефективність як результат діяльності вільних ринків та їх взаємодії з соціальною рівновагою. Тобто інтереси учасників господарської діяльності співзвучні концепції національного процвітання та колективного блага.

Основоположники концепції використовували стратегію економічної політики як засіб субординаційного управління. У будь-якій економічній системі підприємства та домогосподарства повинні бути організовані для координації своєї діяльності.

Фундаментальні принципи соціально-орієнтованої ринкової економіки включають ініціативи, спрямовані на досягнення повної зайнятості, економічні та політичні заходи, а також створення та зміцнення системи страхування на випадок безробіття. Крім того, модель соціально-орієнтованої ринкової економіки надає багатьом роботодавцям можливість володіти засобами виробництва та розпоряджатися своєю власністю на вільному ринку.

Державні витрати на соціальну політику мають бути цілеспрямованими, тобто одночасно вирівнювати суспільство та сприяти ініціативі. За словами А. Мюллер-Армак, усі ініціативи, які передбачають розподіл національного доходу на соціальну сферу, фінансуються безпосередньо державою.

Крім соціолога Л. Ерхарда, який розглядав роль держави в соціально-орієнтованій економіці, існує інший погляд на державу, пов'язаний з Фрайбурзькою школою. Так вважає економіст Л. Ерхард. Виступає за підтримку держави у розширенні соціальної політики. Л. Ерхард надає перевагу стратегії вільної конкуренції, яка сприяє раціональному розподілу ресурсів, заохочує виробництво товарів, що керуються попитом, і створює умови для додаткового розвитку виробництва. Державна допомога була спрямована на забезпечення стабільної економіки.

Для Л. Ерхарда ринкова економіка, орієнтована на суспільство, була не лише поєднанням ринкової економіки та держави, яка надає допомогу, вона також була конкурентоспроможною та доходи розподілялися. Він сформулював свою

політику навколо ідеї політичних заходів, необхідних для організації економіки, ці заходи покликані сприяти соціальній стабільності та запобігати економічним кризам, усе це робиться без будь-якого класового конфлікту.

Соціальна політика, за Л. Ерхардом, спрямована на сприяння економічному прогресу держави. Це походить від концепції створення соціальної гармонії на надійній фінансовій основі. У результаті все, що заважає прогресу економіки, навіть якщо воно є соціально справедливим, не може бути розглянуто.

Ринкова економіка, орієнтована на суспільство, вже довела свою ефективність у Німеччині. У періоди постійної нестачі грошей безпосереднє управління економікою, встановлення цін і розподіл продовольства в економічній політиці вважалося першочерговим. Однак після Другої світової війни все стало інакше. Політичні реформи 1948 р. призвели до переходу від централізованого управління економікою до ринкової економіки, що мало позитивний ефект.

Ця модель виведена з концепції, згідно з якою численні компанії та домогосподарства беруть участь у своїй економічній діяльності повністю ізольовано.

Як наслідок, при децентралізованому управлінні необхідна функціональна система цін, яка агрегує кожне окреме рішення. Однак ціни, які точно описують обмеження товарів, а також спрямовують виробництво до найбільш ефективних сфер використання, можуть бути отримані лише через конкуренцію. Конкуренти намагаються знизити ціни та надати продукцію вищої якості, щоб завоювати клієнтів. Вони намагаються зберегти свої позиції на ринку і навіть збільшити їх за рахунок підвищення якості продукції та послуг, а також шляхом нових досягнень і модернізації. Тобто конкуренція сприяє зниженню витрат виробництва, адаптації методів до різних умов попиту, впровадженню нових методів, що сприяє пропорційному розподілу прибутку. У результаті умови ринку і позиція тих, хто пропонує, і тих, хто купує, істотно впливають на оптимальне співвідношення інформації, координації та розподілу. Як наслідок, стан конкуренції має першочергове значення для динамічних економічних процесів.

Однак це не лише вільні, спонтанні сили та рішення споживачів щодо виробництва та заощаджень, але й комбінації методів виробництва та інновацій, які мають відбуватися на ринку. Ринкові операції повинні поєднуватися з гарантованим соціальним просуванням.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ МОДЕЛІ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ У КРАЇНАХ ЄС ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

2.1 Аналіз основних показників соціального забезпечення у країнах ЄС

Країни-члени Європейського Союзу мають різний досвід, особливі політичні, економічні та правові системи, які всі вони брали участь у повільному прийнятті універсального підходу до соціального захисту та соціальної роботи. Різні умови в середині країн-членів призводять до наявності різних систем соціального захисту населення та різних підходів до визначення професійних обов'язків і відповідальності соціальних працівників. Важливо визнати, що еволюція соціальної роботи в Європі є частиною «Європейської соціальної моделі», яка була офіційно оформлена в 1957 році після підписання Римських договорів.

Головною рисою моделі була розвинена система соціального захисту, яка базувалася на концепції солідарності, рівності та соціальної згуртованості. В межах Європейського Союзу існують регіональні відмінності у впровадженні цього підходу, зокрема, у способі надання соціальних послуг. У результаті в ЄС існують чотири різні моделі надання соціальних послуг: скандинавська модель, яка базується на універсалістському принципі, модель сімейного піклування в країнах Середземномор'я (Греція, Кіпр) і модель Беверіджа (або «потреби»). (перевірено") модель у Великобританії та Ірландії. За надання соціальних послуг у цих країнах в першу чергу відповідає держава. Крім того, у Північній Європі (Німеччина, Австрія, Нідерланди) існує дочірня модель, яка базується на принципі універсальності та характеризується сімейним підходом до догляду.

Деякі вчені зосередилися на конкретній моделі - Transitory (перехідній), яка пов'язана з країнами Східної Європи, які щойно стали членами ЄС (наприклад, Польща або Литва). Країни у вказаній моделі намагаються змінити та вдосконалити існуючі методи надання допомоги, засновані на капіталізмі, з урахуванням

національних традицій та уподобань. Проте нові труднощі, пов'язані з Європейським Союзом (світова фінансова криза, наплив біженців, спроби членів вийти з ЄС тощо), постійно оцінюють поточні методи держав-членів щодо виконання ними своїх соціальних теорій. Стверджується, що всі вищезгадані моделі вже застаріли і їх потрібно повністю переробити або замінити новими моделями (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 - Показники соціального забезпечення

Країна	Система соціального захисту	Рівень соціальних виплат	Вік виходу на пенсію	Стратегія боротьби з бідністю	Система охорони здоров'я	Система навчання
Німеччина	Система соціального страхування, громадська допомога	Високий	67 років	Мінімальні соціальні гарантії, підтримка безробітних	Загальнодоступна система охорони здоров'я	Публічна та приватна система навчання
Франція	Система соціального страхування, громадська допомога	Високий	62-67 років	Мінімальні соціальні гарантії, підтримка сімей	Загальнодоступна система охорони здоров'я	Публічна та приватна система навчання
Італія	Система соціального страхування, громадська допомога	Середній	67 років	Мінімальні соціальні гарантії, програми соціальної реабілітації	Загальнодоступна система охорони здоров'я	Публічна та приватна система навчання

Продовження Таблиці 2.1

Швеція	Універсальна громадська система	Високий	61-67 років	Мінімальні соціальні гарантії, підтримка сімей	Загальнодоступна система охорони здоров'я	Публічна система навчання
Данія	Універсальна громадська система	Високий	65 років	Мінімальні соціальні гарантії, підтримка безробітних	Загальнодоступна система охорони здоров'я	Публічна система навчання

Джерело: складено автором

Зрештою, вони з'явилися майже 50 років тому, протягом якого населення ЄС було здебільшого однорідним, а економічний клімат – здебільшого стабільним. Як обговорюють Ієн Бегг, Фабіан Муховель і Робін Ніблетт, європейська «держава добробуту» має адаптуватися до трьох компонентів, що розвиваються: капіталізму, справедливості та демократії. Вони визнають, що вільна ринкова економіка має природну тенденцію до нерівності доходів і що розподіл економічної влади є нерівним, тоді як демократичний уряд зазвичай розподіляє політичну владу більш рівномірно та просуває концепцію соціальної рівності.

Крім того, визнається «трилема» Дені Родріка, яка свідчить про те, що існує взаємний конфлікт між глобальною економічною інтеграцією, країною та демократією. Він стверджує, що тільки два з трьох компонентів можуть підтримуватися одночасно і в хорошому стані. Ніколас Барр вважає, що «Держави добробуту» виконують кілька важливих функцій, зокрема: функцію «Робін Гуда» — розподіл ресурсів від більш щасливих членів суспільства до тих, хто має фінансові труднощі або може становити ризик для суспільства. Соціальні небезпеки включають важке фінансове становище, відсутність житла або неможливість його придбати, перебування в неповній сім'ї, ізоляваність людей похилого віку від своїх сімей чи товаришів або інші небезпеки. У державах існують

і створюються інститути та механізми, які сприяють соціальній безпеці «шляхом надання допомоги бідним, надання житла, розподілу доходів і зменшення соціального відчуження тощо». [4]. «казначейська» функція – в державі запроваджено надійну пенсійну систему, яка дозволяє громадянам уникнути соціальних проблем. • функція соціального інвестування - держава виділяє кошти на людський і соціальний капітал, наприклад, можливість дітей відвідувати дитячий садок, державну освітню систему від початкової школи до університету, додаткові освітні програми поза роботою, наявність податкових пільг для роботи-супутня діяльність тощо [4].

Що стосується ЄС, його соціальні цілі були описані в статті 3 Договору про Європейський Союз (2007 р.), де йдеться про:

- сприяння добробуту всіх людей;
- досягнення повної зайнятості та соціального просування;
- боротьбу з соціальною ізоляцією та дискримінацією, а також сприяння соціальній справедливості та захисту, рівності між жінками та чоловіками та солідарності між поколіннями.

Крім того, стаття 9 Договору про функціонування Європейського Союзу (2007 р.) стверджує, що для визначення та реалізації своєї політики та діяльності ЄС бере до уваги обов'язки, пов'язані із сприянням зайнятості, забезпеченням соціального захисту та боротьбою із соціальною ізоляцією, а також високим ступенем освіти, професійної підготовки та охорони здоров'я.

У 2010 році було започатковано Європейську стратегію 2020, метою якої було створення умов для розумного, сталого та інклюзивного розвитку, що означало зменшення кількості людей, яким загрожує бідність та соціальна ізоляція. У 2015 році соціальний захист розглядався як невід'ємний компонент високоінклюзивної, продуктивної та ефективної соціальної ринкової економіки. Однак у сфері соціального забезпечення було визнано дві проблеми: криза та старіння населення. Соціальні інвестиції вважалися життєздатним методом вирішення проблем, як засіб підвищення ефективності та результативності дій. Загальному розумінню цінностей і методів соціальної роботи також сприяє

ціннісна база та етичні кодекси соціальних працівників, подібні в країнах-членах Європейського Союзу. На законодавчому рівні Європейський Союз має «соціальний асquis спільноти», який включає закони ЄС, принципи, заяви та міжнародні угоди, які визначають соціальну політику ЄС. Головною метою соціального законодавства ЄС є гармонізація та адаптація соціального законодавства ЄС щодо соціальної політики його держав-членів. Це здійснюється через Європейську соціальну хартію (1996 р.), яка зазначає, що людина має право на соціальне забезпечення (ст. 12); право на соціальну та медичну допомогу та інші відповідні послуги (стаття 13) і право на отримання послуг соціального забезпечення (стаття 14).

Ще одним кроком до зближення міжнародних підходів до соціальної роботи та соціального забезпечення в Європейському Союзі стала Глобальна програма, яка була створена трьома організаціями: Міжнародною федерацією соціальних працівників, Міжнародною асоціацією шкіл соціальної роботи та Міжнародною радою для соціального забезпечення. Основними завданнями програми на період 2012-16 рр. були: сприяння соціальній та економічній рівності; сприяння цінності та гідності людини; екологічна стійкість; та усвідомлення важливості людських стосунків. Робота, пов'язана з впровадженням Глобальної програми, була поділена на три категорії: перша була безпосередньою на рівні організацій-засновників, друга була непрямою на рівні спільнот, а третя мала міжнародний характер, включаючи Організацію Об'єднаних Націй та інші організації.

Активна участь місцевих громад у вирішенні соціальних питань є першочерговою спільною рисою країн ЄС. Зростає роль місцевої громади в наданні послуг клієнтам і тим, хто їх потребує, а кількість великих закладів для людей з обмеженими можливостями та проблемами здоров'я зменшується. Система соціальної допомоги зараз більше зосереджена на допомозі самому клієнту та його найближчим родичам, тому що члени сім'ї клієнта все ще складають більшу частину його допомоги. Це сприяє, в першу чергу, зменшенню витрат держави на соціальне забезпечення, а також можливості перебувати поруч зі знайомими людьми. Також спостерігається тенденція до зменшення ролі державних

організацій у сфері охорони здоров'я та соціальних послуг, а також до диверсифікації існуючих постачальників. Це зумовлено, насамперед, прагненням Європейського Союзу надати державам-членам доступ до національного ринку послуг і посилити конкуренцію в організаціях, що надають послуги, з метою зменшення їх монопольного впливу в цих сферах і підвищення рівня життя населення.

В Європейському Союзі також запускаються інші ініціативи та програми в соціальній сфері, ці програми призначені для всіх учасників ЄС, наприклад, система сертифікації якості «Європейська якість у соціальній сфері» [20]. Система має дві частини: програму забезпечення якості, яка є добровільним процесом, який засвідчує якість соціальних послуг, що надаються постачальниками, а також постійне вдосконалення через визнання послуг навчання, сертифікації та консультацій. Програма Excellence виявляє та просуває серед провайдерів кращі практики в соціальній сфері. Також зросла кількість соціальних працівників, які працюють на неурядові організації або незалежні від уряду та неурядових організацій. Ці особи спеціалізуються на наданні конкретних послуг клієнтам. Ця тенденція характерна для країн, де спостерігається зменшення або економія державних видатків на соціальне забезпечення населення. Це також пов'язано з великою кількістю роботи в організаціях і зменшенням кількості часу, проведеного з соціальним працівником і клієнтом.

Однак держава може шукати додаткові фінансові шляхи для виконання своїх соціальних обов'язків. Важливо зазначити, що, незважаючи на світову економічну кризу 2007-2009 рр., витрати на соціальний захист у країнах Європейського Союзу не скоротилися, а зросли. Європейські країни диверсифікують джерела доходів, необхідних для оплати своїх соціальних зобов'язань. Серед ресурсів, що використовуються державою, є соціальні внески, обов'язкові як для працівників, так і для роботодавців, загальні податки та певні платні послуги. Кількість доступних безкоштовних послуг для клієнтів залежить від штату. Наприклад, у Великій Британії, незважаючи на те, що загальне безкоштовне медичне обслуговування доступне, деякі види медичного

обслуговування, такі як довгостроковий догляд, деякі стоматологічні послуги та фармацевтичні препарати, вимагають часткової оплати від пацієнтів.

У Данії приблизно 75% населення охоплено загальним податком, тоді як близько 10% сплачують внески роботодавців. В Естонії ситуація помітно інша – 80% населення охоплено внесками роботодавців, тоді як 18% охоплено загальним податком. Незважаючи на загальну тенденцію до інтеграції системи соціальної роботи та систем соціального забезпечення, а також до однакового розуміння цінностей, основоположних для функціонування ЄС, все ще існують регіональні відмінності в реалізації соціальної політики та розуміння мети соціального працівника в певних державах-членах Європейського Союзу.

Вищезазначені тенденції породили новий термін «соціальний професіонал», який включає соціальних працівників, соціальних педагогів та аніматорів. Однак загальноприйняте розуміння функціонального значення слів різне. Наприклад, в Іспанії соціальні педагоги — це професіонали, які працюють у школах чи інших навчальних закладах і надають консультації або оцінюють потреби дітей у навчальному закладі. У Франції аніматори – це професіонали, які беруть участь у молодіжних заходах, використовуючи мистецькі та спортивні заходи [11; 16; 19]. Усі країни-члени ЄС мають тенденцію до збільшення свободи прийняття рішень, і, як наслідок, посилюють відповідальність клієнта за власне рішення. Відбувається персоналізація попиту: відбувається зрушення в бік надання клієнтам можливості вибирати послуги, які вони хочуть або потребують. Ця тенденція доповнюється використанням клієнтами інструментів самооцінки та наданням їм обмеженої суми грошей безпосередньо оплачувати вибрані послуги. На рівні ЄС пропагуються та часто практикуються методи сприяння розвитку населення та підтримки ініціатив, які виникли в громадах. Це, у свою чергу, впливає на зміну традиційних обов'язків і відповідальності соціального працівника під час роботи з клієнтами в громаді.

Крім того, соціальні працівники беруть участь у діяльності, яка раніше не входила в їхні обов'язки. Наприклад, акцент на розвитку «соціального підприємництва» в Європі сприяє підготовці окремих осіб або груп осіб до відкриття та ведення власного бізнесу як способу боротьби з безробіттям.

Соціальна робота з родинами біженців та іммігрантів, які мають різні культури та релігійні переконання, потребує нових здібностей соціальних працівників [11; 16; 19]. У результаті фундаментальні концепції та методи соціального забезпечення, здійснення соціальної роботи, функції та призначення соціальних працівників були змінені для вирішення проблем сьогодення.

У країнах ЄС існує загальне бажання популяризувати практику активного старіння та солідарності поколінь. Активне старіння та солідарність між поколіннями пов'язані зі створенням ситуацій та наданням допомоги «людям похилого віку залишатися відповідальними за своє життя якомога довше під час старіння та, якщо це можливо, сприяти розвитку суспільства та економіки», а також користуватися можливістю гідно жити як повноцінний член суспільства. Ці процедури вимагають пропорційного розподілу ресурсів і можливостей між поколіннями. Очікується, що між 2010 і 2060 роками відсоток людей старше 65 років зросте з 17,4 до 29,5 відсотка від загальної чисельності населення, а відсоток людей старше 80 років – з 12 до 26 відсотків. Серед інших очікуваних ефектів – зменшення чисельності працездатного населення на 14,2% [10].

Чим довше людина може бути залученою до діяльності, залишатися відданою своїй роботі та бути здоровою, тим довше вона буде автономною, і тим менше ресурсів уряд витратить на вирішення своїх соціальних проблем, що є вигідним для уряду [6; 9; 21]. Іншою проблемою, яка змінила напрямок соціальної політики ЄС, є велика кількість біженців та іммігрантів. Особливої актуальності це питання набуло після початку конфлікту в Афганістані та Сирії. У 2016 році країни Євросоюзу надали захист 7,1 млн осіб, з яких 0,4 млн приїхали з Сирії. Важливо визнати, що соціальна політика та соціальні працівники, які реалізують її на місцевому рівні, мабуть, знайшли нові способи роботи з цією демографією.

Прогнозується, що іммігранти матимуть позитивний вплив на ринок праці в ЄС і вирішать проблему старіння населення в країнах-членах. Крім того, влада має поспішно втрутитися в процес асиміляції та адаптації нових іммігрантів до вимог ринку праці та місцевої культури. Зрештою, різні релігійні та культурні цінності можуть призвести до радикалізації суспільства та призвести до конфлікту.

Соціальна підтримка та адаптація біженців та іммігрантів вимагає додаткового фінансового навантаження на систему соціального захисту ЄС. Крім того, вихід Великої Британії з Європейського Союзу також призвів до соціальних проблем. Враховуючи вищезазначене, система соціального забезпечення має кілька підходів, які також можуть мати місце одночасно. Одним із варіантів є мінімізація ресурсів, що виділяються на біженців у країнах з найбільшою кількістю біженців, а також їх швидка соціальна інтеграція. Частковим прикладом такого підходу можна вважати Німеччину.

У 2016 році уряд Німеччини ініціював ініціативи, спрямовані на створення додаткових 100 000 нових низькооплачуваних робочих місць для біженців у країні. Ці місця працевлаштування мали сприяти додатковій інтеграції біженців на офіційному ринку праці. Крім того, біженцям надавали безкоштовне житло, а також соціальну допомогу, яка була призначена для покриття витрат на харчування. Однак у грудні 2016 року відсоток безробітних біженців становив приблизно 50%. Основною перешкодою для працевлаштування було незнання німецької мови. Для вирішення цієї проблеми було започатковано дворічну програму під назвою «Перспективи для молодих біженців», ця програма фінансово підтримує місцеві освітні центри, присвячені практичним і технічним навичкам.

Центри пропонують біженцям можливість отримати навички у сфері виробництва протягом шести місяців, а також відвідувати мовні та соціальні курси. Крім того, вища освіта розвивається завдяки створенню освітніх програм для біженців в університетах, які мали певний науковий ступінь у своїй країні та хотіли навчатися в Німеччині. Проте зниження соціального захисту все ж очікується.

Внаслідок цього стан соціального забезпечення, роль соціальних працівників, функція соціальної роботи в європейських країнах зазнає значних змін. Очікується, що відсоток соціального забезпечення населення або залишиться на тому ж рівні, або зменшиться. Крім того, передбачається, що соціальні працівники виконують пов'язані з клієнтами обов'язки, яких немає на їхній поточній роботі. Наприклад, підвищення навичок, пов'язаних із започаткуванням власного бізнесу клієнтами або створенням спіральних груп у спільнотах.

Крім того, розуміння мультикультурної комунікації та принципів релігійного сприйняття матиме все більше значення в соціальній роботі. Можливою тенденцією є все більше залучення державними установами неоплачуваних робітників і волонтерів до адміністрування проектів клієнтів. З одного боку, це сприятиме наданню більш актуальної та адресної допомоги клієнтам, а з іншого – викличе необхідність створення нових методів моніторингу якості та ефективності послуг, що надаються.

2.2 Дослідження впливу сучасних викликів на стан соціальної політики ЄС

Різновиди рішень, які приймаються, різні: від регламентів і директив, обов'язкових для виконання національного законодавства всіма учасниками інтеграції, до висновків суто рекомендаційного характеру. Рекомендується розглядати Європейський Союз як окрему політичну одиницю з кількох причин. Зокрема, ЄС вважається постійною організацією, яка функціонує як політична система в окремій площині. Між Європейським Союзом і країнами, що входять до його складу, існує розподіл повноважень і цілей. З кінця 19 століття питання про те, чи є Європейський Союз федеративним, обговорювалося все частіше, більшість дискусій була зосереджена на Німеччині.

Співпраця в соціальній, культурній та освітній сферах, посилений захист прав людини, європейське громадянство, недискримінаційний підхід до найму, питання безробіття та ринку праці, питання імміграційної політики, проблеми молоді, людей похилого віку та незахищених верств населення – це лише деякі з областей, які розглядаються. Це всі сфери, в яких рішення приймає Європейська комісія і які регулюються Європейським парламентом. [3, с. 6]. Метою політичної ролі Комісії ЄС є сприяння прийняттю рішень на міжурядовому або наднаціональному рівні, а також вдосконалення та гармонізація законодавства щодо соціального забезпечення. Соціальна компетенція Комісії включає права профспілок та антидискримінаційну політику щодо працівників за ознакою

національного походження. Позиція Європейської комісії така: чи слід надавати пріоритет сферам, які стосуються соціального статусу слабких членів суспільства, які є безробітними, ізольованими та бідними?

Тому суперечки навколо політики зайнятості та соціального аспекту інтеграційних процесів є надзвичайно важливими для ЄС. У майбутньому ми можемо очікувати кілька ініціатив, присвячених боротьбі з соціальною ізоляцією та бідністю в ЄС. Ця позиція частково впливає з основного атрибута розташування та політичного значення Європейської Комісії щодо розширення соціальної сфери як одного з основних чинників розвитку ЄС в цілому походить від Ради міністрів. Парламент, який спочатку був створений як суто дорадчий орган, все ще обмежено бере участь у створенні законів, хоча його повноваження в цій сфері постійно розширюються з розвитком європейської правової системи.

Суд Європейського Союзу відповідає за забезпечення дотримання законів держав-членів. Наступний головний орган, який відповідає за всі аспекти соціальної політики в країнах і впливає на їх формування, називається Соціально-економічний комітет. Його мета — забезпечити представництво інтересів різних соціально-економічних груп. До складу Комітету входять шість робочих груп, які спеціалізуються на різних напрямках порядку денного Єврокомісії. Завдання ECOS стосуються низки тем, включаючи економіку та соціальну економіку, зайнятість, єдиний європейський ринок, транспорт, енергетику, державну та європейську інфраструктуру, інформаційні технології, сільське господарство та зовнішню політику.^{87]} Основні цілі Комітету ідентичні завданням інших інституцій Європейського Союзу, які беруть участь в інтеграційних процесах, а саме гармонійний розвиток суспільства та гуманістичний підхід до формування соціальної політики щодо суспільства, першочергова спрямованість з яких права людини. Політична участь Комітету під час прийняття важливих рішень щодо соціальної політики та його вплив на ці процеси не розглядається виключно як консультації, Комітет також може висловлюватися з власної ініціативи з того чи іншого питання.

Визначення ролі Комітету в процесі прийняття рішень, ми спостерігаємо, що будь-яка з вищезазначених організацій може делегувати повноваження Комітету щодо розробки та ухвалення остаточного рішення щодо соціальної політики, тоді ця організація консультувалася з комітетом. Комітет також має певний вплив на напрямок політики в соціальній сфері, враховуючи обов'язки наглядової ради перед ним: - він оновлює та вдосконалює поточну модель соціального розвитку в Європі, що призведе до збільшення ефективності організацій, що займаються питаннями соціальної політики, а також розвитку громадянського суспільства в цілому; - розробляє стратегічні рішення в соціальній сфері, що стосуються майбутнього Європейського Союзу в цілому, а також проводить дослідження та прогнози в соціальній та економічній сферах.

Під час розробки соціальної стратегії Комітет виконує дві основні функції: по-перше, розробляє політику об'єднання та координації громадянських суспільств в єдине об'єднання, по-друге, реалізує цю стратегію. Комітет відіграє особливу роль у політичній системі Європейського Союзу щодо соціальної сфери. Програма роботи Комітету базується на програмі роботи Комісії, яка, у свою чергу, координується голозуванням тієї чи іншої держави в Європі. ECOS бере участь у спільних зусиллях з понад 50 організаціями Європейського Союзу, ці організації враховують розроблені ними соціальні та економічні стандарти, а також не випускають з уваги механізми та переваги внутрішньої соціально-економічної політики, все з яких сприяють створенню єдиного європейського простору соціально-економічного розвитку. Комітет представляє інтереси суспільства в цілому в Європейському Союзі та відповідає за підтримку плюралістичної моделі. Через висловлені громадськістю думки держав-членів ЄС комітет є сполучною ланкою між інституціями громадянського суспільства та Європейським Союзом, який покликаний виконувати цю мету [8, с. 211].

Соціально-економічний комітет і Європейську комісію підтримують численні інституції та органи, що спеціалізуються на впровадженні та розвитку соціальної політики. Важливою складовою соціальної політики Європейського Союзу стають комунітарні організації, які зараз все частіше залучаються.

Структурні фонди є корисними інструментами для реалізації європейської соціальної політики.

Наразі існує п'ять різних структурних фондів, усі з яких були створені в різний час: Європейський соціальний фонд, Європейський фонд регіонального розвитку, Фонд орієнтації на сільське господарство та гарантій, Фонд орієнтації на рибальство та Фонд згуртування, який був затверджений у грудні 1993 року Маастрихтським договором. Сьогодні більшість структурного фінансування, яке існує, походить від цих п'яти фондів, зокрема, вони використовуються в Греції, Іспанії, Португалії та Ірландії. Фонд єдності сприяє досягненню мети скорочення відставання в окремих сферах економіки та соціальної сфери. Серед раніше створених структурних фондів у сфері соціальної політики найбільш помітну роль відіграє Європейський соціальний фонд, який був створений у 1961 році, цей фонд іноді критикують за те, що він є єдиним постачальником соціальної політики в ЄС.

Їхніми політичними функціями у сфері соціальної політики є розробка стратегії соціального розвитку ЄС, рамкових програм соціальних дій, загальних правил, а також проведення досліджень і дискусій за участю учасників з Європейського Союзу. Вони також виконують функцію аналізу ситуації та забезпечення виконання прийнятих рішень, а також розробки рекомендацій для своїх урядів. Нарешті, вони виконують загальну координаційну роль у сфері соціальної політики.

2.3 Глобальні перспективи розвитку соціальних політик ЄС

Соціальна політика є першочерговим напрямком внутрішньої політики держави. Це частина загальної політики, що виражається в соціальних програмах та інших ініціативах, спрямованих на задоволення потреб та інтересів населення та суспільства. Соціальна політика — це державна політика, яка створює та регулює соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту членів суспільства та усунення негативних наслідків ринкових процесів, забезпечення внутрішньої соціальної справедливості та політичної стабільності, захист населення від безробіття, інфляції та знецінення заощаджень.

Фундаментальною ідеєю соціальної політики є задоволення базових потреб людської рівності – здоров'я, доходів, освіти, зайнятості, житла та особистої безпеки. Соціальна політика у вузькому розумінні – це діяльність її учасників з метою гарантування соціальної безпеки особистості та суспільства. У загальному розумінні соціальна політика – це система адміністративного управління, нормативного нагляду, саморегульованих методів і форм діяльності, сукупність принципів, рішень, дій і програм, які реалізуються з метою вирішення соціальних проблем, забезпечення соціального балансу.

Крім того, в її найширшому розумінні соціальна політика включає як інституційні, так і позаінституційні (тобто ті, що знаходяться поза юрисдикцією інших соціальних інститутів), державу та її громадські, соціально-особистісні, індивідуальні методи та форми діяльності. Сприяючи соціальному розвитку, ці методи і форми діяльності створюють умови для повної самореалізації соціального потенціалу людини, тобто для її сутнісних сил [2]. Соціальна політика — це, грубо кажучи, дії держави щодо організації та забезпечення соціального забезпечення держави на користь її громадян. Для здійснення соціальної політики держава шляхом регулювання змінює розподіл суспільних благ, зменшує негативні наслідки функціонування ринку праці. Розподіл суспільних благ урядом є основним обов'язком соціальної політики. Це робиться з метою забезпечення соціальних потреб колективу (охорона здоров'я, охорона праці, освіта, підвищення кваліфікації тощо). соціального забезпечення цієї верстви населення, яка потребує державної допомоги (пенсіонери, інваліди, безробітні, багатодітні сім'ї) [3].

Кажуть, що це стосується соціальної політики в цілому. Проте в рамках Європейського Союзу він набув загальноєвропейського значення. Процес формування соціальної політики країн Європейського Союзу починається з імплементації Маастрихтського договору, який доповнює Договір про заснування Європейського Союзу главою 8 «Соціальна політика, освіта, волонтерство та молодь» та главою 14. «економічний і соціальний союз», а також його додатки: угода про соціальну політику та протокол про соціальну політику, обидва з яких

містили конкретні зміни до інституційної природи Європейського Союзу та визначали правову основу для реалізації соціалістичного соціального політики.

Важливо визнати, що процес розробки Маастрихтського договору супроводжувався дослідженням проблем, пов'язаних із впровадженням європейської соціальної політики, на основі результатів цього дослідження була створена Біла книга про зростання, конкурентоспроможність та зайнятість. (прикладом цього є зростання, конкурентоспроможність, зайнятість і Зелена книга під назвою «Європейська соціальна політика»). Незважаючи на те, що серед членів ЄС існують розбіжності щодо сутності, мети та напрямків соціальної політики, як і за змістом політики, більшість з них (крім Ірландії та Великої Британії) поділяє прагнення змінити моделі соціалізації відповідно до Європейської соціальної моделі.

У результаті, проголошуючи Єдину соціальну модель, європейські уряди мали на меті призвести до значного зростання добробуту та значного підвищення економічного розвитку Союзу в цілому та кожної держави-члена окремо, вони мали намір сприяти зайнятості, покращувати умови життя, підтримувати високий рівень соціального захисту, підтримувати високий рівень освіти та вести соціальний діалог. На нашу думку, термін «європейська соціальна модель» є не зовсім точним, оскільки в економічній системі Європейського Союзу деякі питання щодо політики вирішуються національним урядом, а інші – ЄС.

Багато питань щодо зайнятості, зайнятості та реформування соціальної політики вирішуються на рівні держав-членів, а не на рівні Європейського Союзу. Як наслідок, на практиці існує безліч європейських соціальних моделей, які існують з різними властивостями та різною ефективністю. У контексті кращого розуміння потенційних реформ і перспектив Єдиної соціальної політики країн ЄС люди повинні прагнути вдосконалювати та розширювати власну модель соціальної політики. Через різні моделі економічної політики це необхідно.

Станом на 1 січня 2024 року 22 з 28 країн-членів ЄС мають національну мінімальну заробітну плату, за винятком Данії, Італії, Кіпру, Австрії, Фінляндії та Швеції. Ці країни поділяються на три основні групи залежно від рівня мінімальної

заробітної плати. Десять країн-членів у східній частині ЄС мали мінімальну зарплату менше 500 євро на місяць: Болгарія (235 євро), Румунія (275 євро), Латвія та Литва (обидві по 380 євро), Чехія (407 євро), Угорщина (412 євро), Хорватія (433 євро), Словаччина (435 євро), Польща (453 євро) та Естонія (470 євро) [15].

П'ять інших південних країн мають мінімальну зарплату близько 500-1000 євро на місяць: Португалія (650 євро), Греція (684 євро), Мальта (736 євро), Словенія (805 євро) та Іспанія (826 євро). В інших семи країнах-членах, розташованих на заході та півночі ЄС, мінімальна зарплата була значно вищою: 1000 євро на місяць: Великобританія (1397 євро), Франція (1480 євро), Німеччина (1498 євро), Бельгія (1532 євро), Нідерландів (1552 євро), Ірландії (1563 євро) та Люксембургу (1999 євро) [15]. У результаті в 22 країнах ЄС мінімальна зарплата становить від 300 до 2000 євро на місяць, а в Болгарії та Люксембурзі типова місячна зарплата становить близько 1500 євро. Зрештою, найвища мінімальна зарплата в ЄС у 9 разів перевищує найнижчу. Дослідження також демонструє, що з 2009 по 2016 рік у 18 країнах ЄС зарплати зросли найменше порівняно з періодом до 2008 року. З 2009 по 2016 рік середньорічне зниження зарплати в Греції становило 3,1%, у Хорватії – 1 %, в Угорщині – 0,9 %, у Португалії – 0,7 %, на Кіпрі – 0,7 %. 0,6% та у Великій Британії на 0,4% [16].

Темпи зростання реальної заробітної плати між 2009 і 2016 роками були нижчими, ніж темпи між 2001 і 2008 роками в Австрії, Бельгії, Данії, Латвії, Литві, Люксембурзі, Іспанії та Швеції. Середньорічний приріст реальної заробітної плати в Румунії знизився з 11,2% у 2001-8 роках до 0,1% у 2009-16 роках, у Литві – з 8,8% до 1%, а в Латвії – з 10,6% до 1%. .2% [16]. Як наслідок, режим жорсткої економії призвів до підвищення податків, трудових проблем і питань міграції, які спричинили втрату роботи, нестабільну зайнятість, погіршення умов і зниження заробітної плати, крім того, державні витрати на соціальний захист і забезпечення були скорочені, що також впливає на внутрішній попит. Це призвело до значного розчарування населення та зростання антиєвропейських настроїв.

Як наслідок Brexit, існує певне занепокоєння щодо потенційного негативного впливу на безробіття, зайнятість та умови праці для британських і

європейських працівників. Крім того, про це свідчать дані в таблиці. 3, існує значна диспропорція та нерівність між країнами та всередині країн, особливо в Центральній та Східній Європі. Соціальну дискримінацію та дискримінацію в оплаті праці у сфері соціальних і трудових прав необхідно вирішити шляхом створення соціального виміру ЄС, який принесе користь усім європейським країнам. Важливо продовжувати конвергенцію та більш повне включення в сферу прав і систем соціального захисту, обходячи ефективні національні практики.

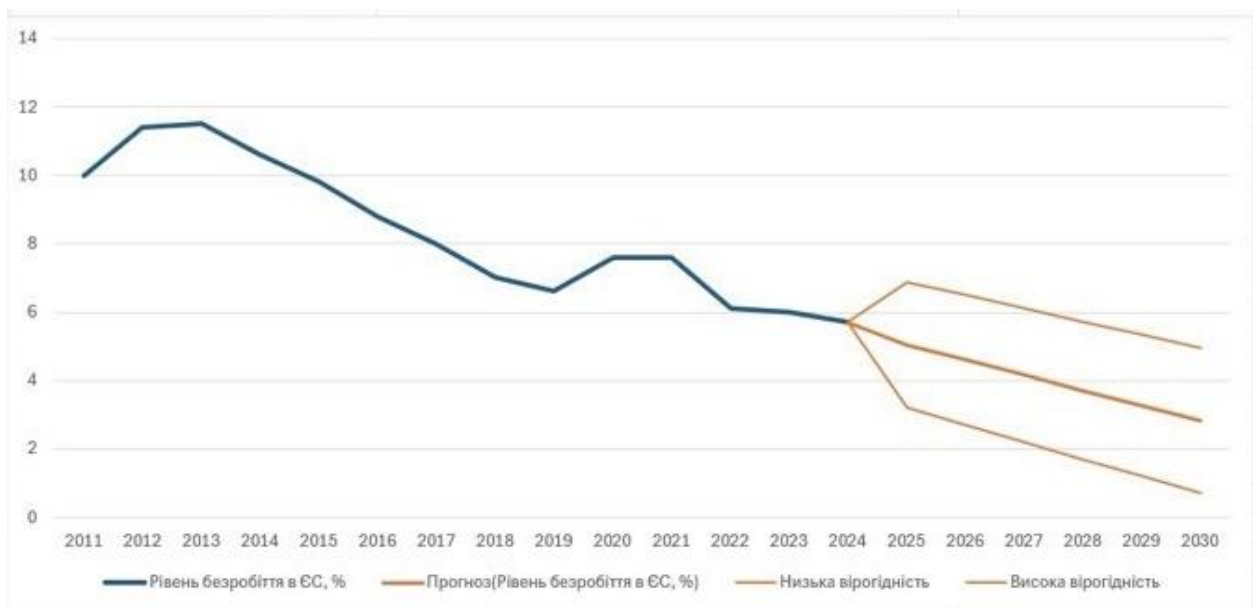
Сучасні тенденції економічного розвитку характеризуються стрімкою еволюцією, що створює як загрози, так і можливості. Найскладнішим аспектом європейської економіки в цілому та кожної країни окремо є гнучкість, необхідна для розпізнавання нових можливостей і подолання небезпек. Для цього насамперед необхідні кардинальні зміни ринку праці та соціальної політики. Нездатність бути гнучким і швидко реагувати на зміни не лише створює загрозу для єдиного ринку та валютного союзу, але й зменшує потенціал Європи для подальшої глобалізації. Зміни в соціальній політиці вважаються одним із найважливіших питань як для окремих держав-членів, так і для всього Європейського Союзу. За рахунок економічної інтеграції, якій не вистачає соціального захисту, є збільшення нерівності, відсутність безпеки та маргіналізація серед громадян ЄС.

Нерівність у гендерній рівності, проблеми з ринком праці та соціальні проблеми негативно впливають на економіку та соціальний розвиток. Після британського референдуму та рішення вийти з Європейського Союзу політичний та економічний баланс сил зараз зміщується в бік Північноатлантичного регіону. У зв'язку з цим необхідно переформатувати нинішню форму співпраці на новий тип партнерства на континенті. Запропонований новий формат партнерства має включати різноманітні питання, зокрема: право залишитися, працювати, навчатися (разом з такими програмами, як ERASMUS + і HORIZON), охорона здоров'я, оподаткування заощаджень, рівність, працевлаштування, пенсії тощо. контекст, захист виробництва товарів, прав працівників, робочих місць, і забезпечення високого рівня соціалізації та інші питання мають бути пріоритетними.

Як вже розглянуто в роботі, існує багато різних соціальних моделей у Європейському Союзі, що відрізняються залежно від країн: їх політики, економічного розвитку, культури та традицій.. Певні моделі відрізняються кращими успіхами у забезпеченні соціального захисту населення, такі як Скандинавська модель та Континентальна модель, які демонструють свою ефективність роками. Виникнення нових соціальних викликів, які пов'язані з удосконаленням технологій, глобалізацією та демографічними змінами, потребує ефективної соціальної моделі.

Оновлена соціальна модель майбутнього, на мою думку, має передувати соціальним загрозам ще до їх виникнення. Крім того, вона має базуватися на принципі рівності та солідарності, що забезпечить рівні умови для населення кожної країни-члена ЄС. Всебічна соціальна допомога, включаючи безробіття, пенсії, охорону здоров'я та освіту не мають бути показниками розкоші, а мають бути доступні кожному члену ЄС. Основа фінансування є прогресивна система податків та колективізм, що забезпечить стабільність та фінансову підтримку. У країнах з нерозвиненою економікою повинна бути наявна підтримка фондів ЄС.

Рисунок 2.1 Динаміка показника безробіття у ЄС за 2011-2023 р.р. та прогноз до 2030 р.

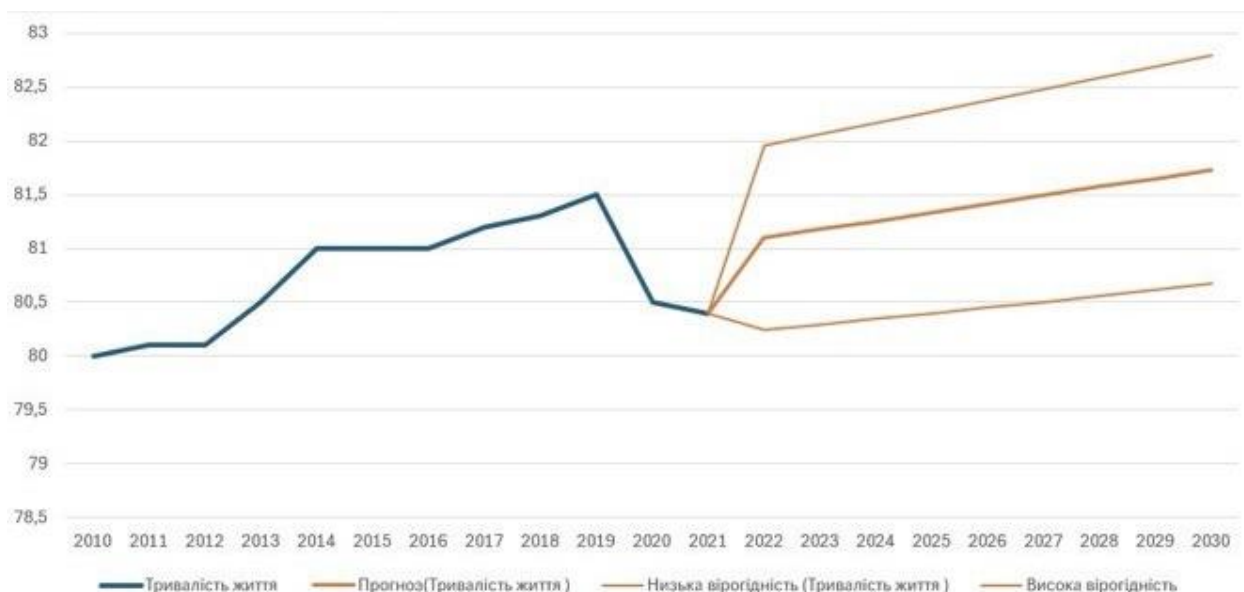
Джерело: складено автором на основі [54]

На рис.2.1 відслідковуємо, що у ЄС існує тенденція останніми роками до зниження кількості безробітних. Очікується, що ця тенденція буде збережена, зокрема у 2030 буде на рівні 3%. Хочеться відмітити, що у Німеччині також рівень безробіття перебуває у межах 3-4%. Цей рівень є низьким, за рахунок заохочення людей до роботи, надання підтримки бізнесам та створення нових робочих місць. Хочу відмітити, що наданий прогноз є тільки уявлені очікування у майбутньому, не включає в собі неочікуванні явища такі як пандемія/стихійні лиха можуть вплинути та змінити ситуацію.

Говорячи про оновлену соціальну модель ЄС то, по-перше, вона має рухатися у напрямку «активного старіння», що включає у себе додаткові виплати для працюючих пенсіонерів, а також започаткування одного віку виходу на пенсію, що становить 67 років. Хоча середній вік виходу на пенсію у ЄС становить 63-64 роки, але через стрімке демографічне старіння населення цей показник є оптимальним.

Рисунок 2.2 - Динаміка тривалості життя у ЄС 2010-2021 р.р. та прогноз до 2030

р.

Джерело: складено автором на основі [53]

Важливість програм «активного старіння» та достатньо високого віку виходу на пенсію підтверджується динамікою тривалості життя в Європі та прогнозом, що відображено на рис.2.2. У 2030 році очікується середня тривалість життя у ЄС - 81,5-82 роки. У порівнянні з 2010 роком, коли тривалість життя становила 80 років, це є значним підвищенням. З кожним роком тривалість життя зростає, а кількість

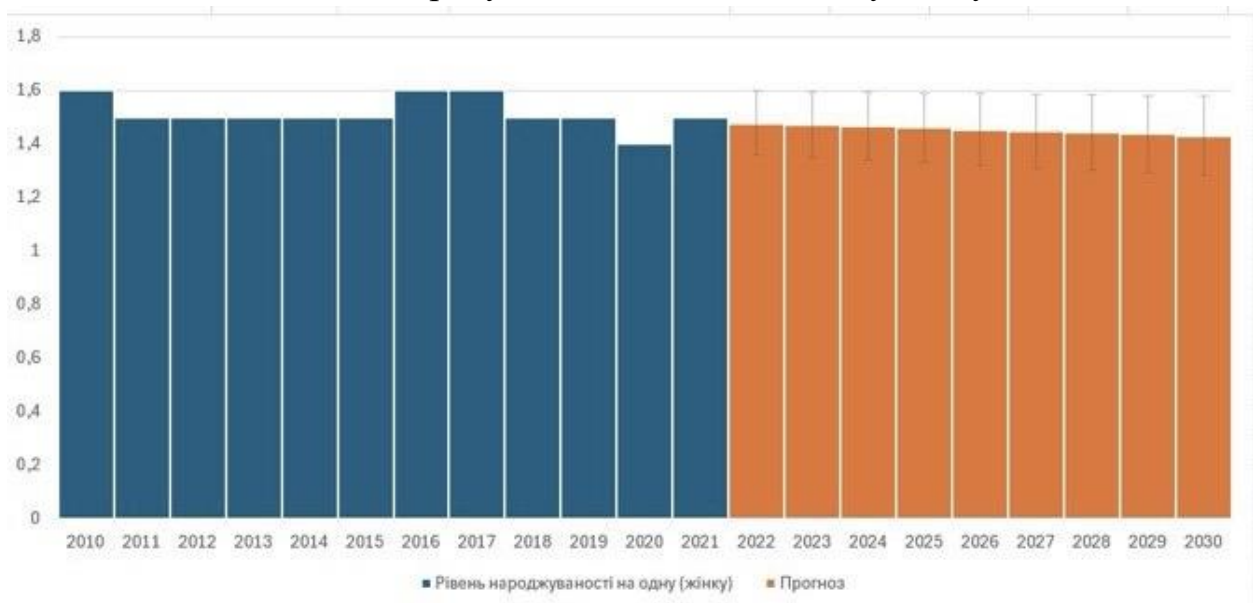
працездатного населення зменшується і це вимагає перегляду та здійснення пенсійних реформ, що будуть забезпечувати гідні умови для пенсіонерів та заохочувати їх до праці, навіть на пенсії.

Звичайно, пенсійні виплати мають фінансуватися, задля цього має існувати податок у фонд пенсійного страхування. Пенсія – не показник старості і бідності, а показник досвіду та стабільності.

Одним із важливих питань є також медичне страхування, яке має бути обов'язковим та має бути впроваджений податок на медичне страхування. Усі показники соціальної безпеки забезпечуються податками у фонди соціального страхування, що демонструє значні успіхи зокрема в Німеччині та Швеції.

Важливим є також забезпечення народжуваності в країнах, зокрема через впровадження програм підтримки жінок у декреті. На мій погляд, така підтримка має бути забезпечена на період від 14 до 16 місяців та наявна грошова підтримка у розмірі 70% заробітної плати плюс виплати на дитину до досягнення повноліття.

Рисунок 2.3 - Динаміка рівня народжуваності у ЄС 2010-2021 р.р та прогноз до 2030 року, кількість дітей на одну жінку

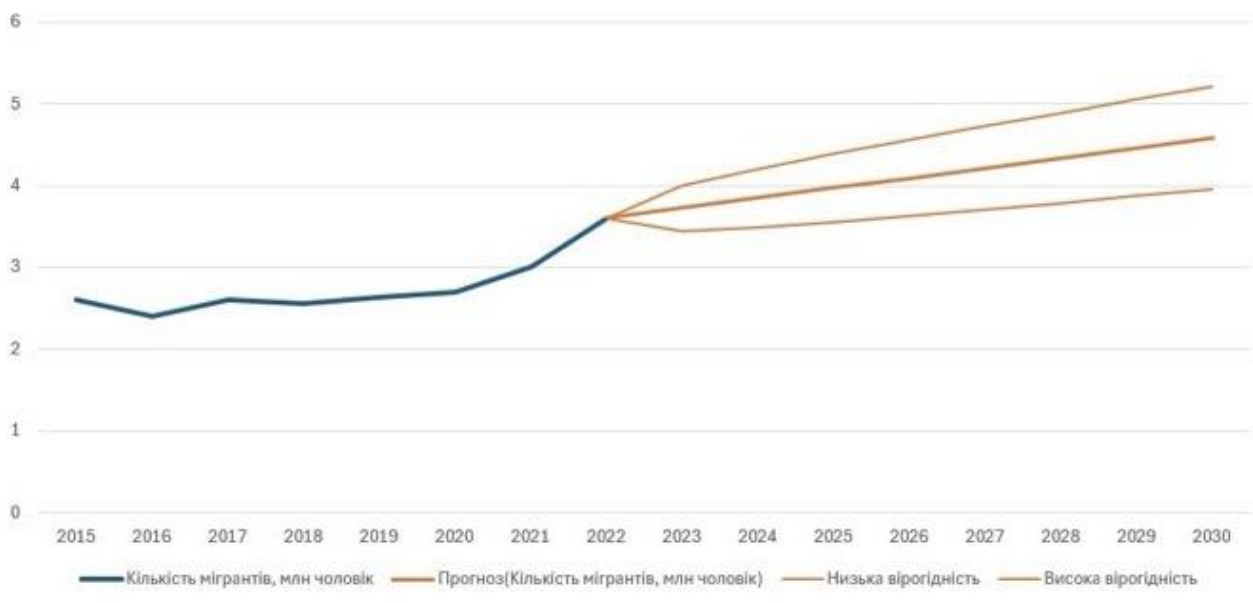

Джерело: складено автором на основі [53]

Як це видно на рис. 2.3, рівень народжуваності є досить низьким – 1,5. Тобто одна жінка народжує в основному 1-2 дитини. Прогнозується, що цей показник буде плавно зменшуватись, зумовлено це низькою підтримкою від держав, нестабільності, інфляцією.

Іншою проблемою країн-членів ЄС мігранти та біженці. Особливо із початком війни в Україні величезна частка біженців опинилась у ЄС. І на цьому прикладі можемо побачити, яке навантаження є на певні країни, зокрема – Польщу та Німеччину. Різниця у соціальних політиках щодо біженців колосальна у різних країнах, що є негативним фактором. Саме тому має існувати одна політика щодо біженців, імplementована у різних країнах. Залежно від економіки країни(цін, рівня інфляції) має існувати одна грошова допомога, одне правило надання житла/роботи/інтеграційних курсів. Зокрема грошова допомога має бути доступна на період вивчення мови, але не більше 10 місяців.

Рисунок 2.4 - Кількість мігрантів у ЄС 2015-2022 р.р та прогноз до 2030 року

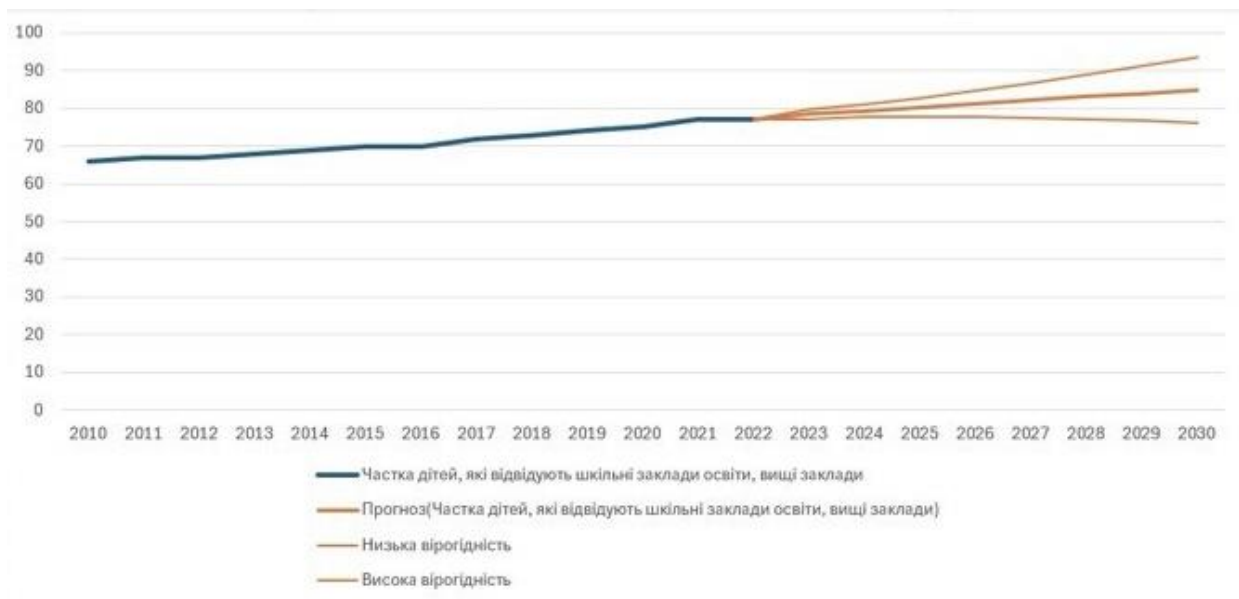
Джерело: складено автором на основі [55]

З 2015 року відслідковується тенденція до збільшення кількості мігрантів у ЄС, що можемо побачити на рис. 2.4. Очікується, що у 2030 році кількість мігрантів буде становити більше 4 млн осіб. Це пов'язано із затяжними війнами у країнах Середньої Азії та Україні. Стабільність та підтримка зі сторони ЄС, робить Європу привабливою для мігрантів. Таку велику кількість біженців, потрібно інтегрувати у суспільство, що підтверджує важливість створення соціальних програм у ЄС.

Освіта є ключовою ланкою становлення успішної особистості, а також люди з професійною освітою стає важливим у майбутньому ресурсом держави. Саме тому освіта має бути доступною для усіх резидентів, не зважаючи на фінансове

положення. Також важливим є підтримка фінансова студентів, зокрема стипендії від держави(прикладом таких є Vafög у Німеччині, який впроваджений частково як безвідсотковий кредит), які будуть становити не менше половини мінімальної зарплати. Це надасть країні кваліфікованих працівників, які в майбутньому будуть сплачувати податки.

Рисунок 2.5 - Частка дітей, які відвідують навчальні заклади освіти за 2010-2022 р.р та прогноз до 2030 року

Джерело: складено автором на основі [54]

З рис. 2.5 можемо побачити, що число дітей, які відвідують заклади освіти з кожним роком зростає, що вказує на позитивну динаміку. У 2030 році очікується показник у 85%, що є вагомим прогресом. Прогноз демонструє позитивну динаміку щодо показника вступу дітей у заклади освіти і надалі, однак є уповільнення динаміки. У наш час, найбільше навантаження бюджету людей становить оренда квартири. Через це держави мають підтримувати населення та вводити програми соціального житла, а також слідкувати за цінами на житло та регулювати їх.

Приблизні показники оновленої соціальної моделі

Показник соціальної моделі	Рівень забезпечення
Медичне страхування	обов'язкове, стягується як податок
Доступ до медичних послуг	доступні для всіх, ефективна медична система
Страхування на випадок безробіття	обов'язкове, стягується як податок
Допомога по безробіттю	право на допомогу має кожен, однак вона обмежена на півроку, у випадку особливих обставин до року
Попередження безробіття	надання доступу до перекваліфікації, безкоштовні курси та допомога в пошуку роботи
Допомога біженцям	в усіх країнах єдина модель допомоги, сума грошових виплат; інтеграційні програми та надання мовних курсів; програм сприяння та винагороді працюючим біженцям; ефективна правова система отримання візи/захисту/громадянства;;
Підтримка сімей	виплати у декреті мають становити 70% заробітної плати до (або розмір виплати по безробіттю); виплати на дитину до 18 років(для базового забезпечення); тривалість декрету може становити 14-16 місяців, після надання підтримки у нагляді садочок/школа/інші заклади
Рівень пенсійного забезпечення	67 років вихід на пенсію;, у розмірі мінімальної заробітної плати або 70% зп, додаткові виплати працюючим пенсіонерам

Доступність освіти	безкоштовна для резидентів, стипендії та допомога(Bafög)
Доступність житла	доступне кожному, при труднощах в оплаті, може надаватися безвідсотковий кредит

Оновлена модель соціального забезпечення пропонує комплексний та стійкий підхід до захисту людей у ЄС.

Для забезпечення такої соціальної моделі потрібна підтримка ЄС, зокрема через забезпечення відстаючих країн грошовою допомогою через фонди та організацій ЄС. Крім того, мають бути створені правові рамки та солідарність країн-членів ЄС у їх імплементації.

ВИСНОВКИ

Після ретельного аналізу фундаментальної основи соціальної політики Європейського Союзу (ЄС), її розвитку та перспектив, а також розроблення оновленої соціальної моделі, можна зробити кілька висновків.

По-перше, виявлено, що основними принципами соціальної політики ЄС є соціальна справедливість, соціальний захист, рівні можливості, соціальна включеність та збалансований розвиток. Ці принципи виступають як основа для формулювання та впровадження соціальних програм та заходів у всіх країнах-членах. По-друге, хоча існують загальні принципи соціальної політики ЄС, проте відмінності між соціальними політиками країн ЄС також значні. Ці різноманітності зумовлені різними історичними, культурними, економічними та соціальними умовами кожної країни.

По-третє, аналізуючи основні показники соціального забезпечення у країнах ЄС, можна зробити висновок, що існують значні відмінності у рівні та виді соціальних послуг, що надаються, а також у рівні соціального захисту населення. По-четверте, сучасні виклики, такі як демографічні зміни, технологічний прогрес, екологічна криза та геополітичні напруги, суттєво впливають на стан соціальної політики ЄС, змушуючи країни-члени переглядати та адаптувати свої стратегії. По-п'яте, щодо глобальних перспектив розвитку соціальних політик ЄС можна визначити тенденцію до посилення співпраці між країнами ЄС у вирішенні спільних викликів, а також збільшення уваги до питань глобальної соціальної справедливості та розвитку. Отже, соціальна політика ЄС продовжує еволюціонувати, реагуючи на нові виклики та зберігаючи свою основну мету - забезпечення соціальної справедливості та благополуччя всього європейського суспільства.

До вищезазначених висновків, варто зазначити, що розвиток соціальної політики ЄС відображається не лише на внутрішньому рівні Європейського Союзу, а й має важливе значення для його міжнародного впливу. Подальше зближення соціальних стандартів у країнах-членах ЄС сприяє створенню єдиної соціальної

простору, що сприяє не лише внутрішньому розвитку, а й зміцненню позицій ЄС на міжнародній арені.

Важливим елементом соціальної політики ЄС є прагнення до сталого розвитку, що враховує не лише поточні потреби суспільства, а й потреби майбутніх поколінь та збереження природних ресурсів. Це вимагає впровадження нових підходів до соціальних програм, які б ураховували екологічні та суспільні вимоги.

На завершення, важливо відзначити, що досвід Європейського Союзу у сфері соціальної політики може бути важливим джерелом навчання для інших регіонів світу. Європейський досвід у сфері забезпечення соціальної справедливості, розвитку соціального забезпечення та реагування на соціальні виклики може слугувати прикладом для інших країн та регіональних об'єднань у пошуку ефективних стратегій розвитку. Таким чином, соціальна політика ЄС не тільки впливає на життя громадян Європейського Союзу, а й має потенціал для створення позитивного впливу на глобальному рівні.

Розвиток соціальної політики Європейського Союзу є процесом, що відображає не лише внутрішні потреби та виклики, а й відбиває динаміку глобальних тенденцій. Європейський Союз у своїй соціальній політиці враховує різноманіття культур, традицій, економічних умов та політичних уподобань усіх країн-членів. Цей підхід сприяє підтримці соціальної справедливості та рівності, а також сприяє конвергенції соціальних стандартів між країнами-членами.

Ключовим фактором у розвитку соціальної політики ЄС є постійна адаптація до нових викликів із змінюючимся соціально-економічним та політичним середовищем. Такі явища, як демографічні зміни, міграція, технологічні інновації, а також екологічні проблеми, вимагають постійного перегляду та удосконалення соціальних програм та інструментів, щоб забезпечити ефективну відповідь на ці виклики. Варто також відзначити, що Європейський Союз активно працює над зміцненням свого соціального виміру на міжнародній арені. Заходи з розвитку та підтримки соціальних стандартів стають важливою частиною зовнішньої політики ЄС, що спрямована на підтримку сталого розвитку та боротьбу з глобальними проблемами.

Отже, соціальна політика Європейського Союзу не лише відображає цінності та потреби європейського суспільства, а й має потенціал для встановлення стандартів у глобальному масштабі. Шляхом спільних зусиль та співпраці з іншими регіонами та міжнародними партнерами ЄС може впливати на покращення умов життя не лише своїх громадян, а й людей по всьому світу. Соціальна модель ще потребує оновлення та перегляду певних показників соціальної моделі у ЄС. Модель соціальної політики ЄС має випереджувати можливі загрози, сприяти інтеграції та активної участі пенсіонерів, а також забезпечувати рівні та гідні умови для кожного громадянина.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боярко І., Дехтяр Н., Дейнека О. Аналіз бюджетної політики країн ЄС та України у сфері формування та використання державних видатків. *Вісник НБУ*. 2013. Верес. С. 18.
2. Вітте Л. Європейська соціальна модель і соціальна згуртованість: яку роль відіграє ЄС? К. : Заповіт, 2006. 44 с.
3. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. :В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянчук та ін. / за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ : НАДУ, 2016. 784 с.
4. Головащенко О. С. Європейський соціальний простір: проблеми формування. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2015. № 3. С. 12-14.
5. Головащенко О. С. Соціальна правова держава в умовах європейської інтеграції. *Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць*. Вип. 14. Х., 2007. С. 167-173.
6. Головащенко О. С. Щодо моделей соціальної держави. Проблеми законності : зб. наук. праць. Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2009. Вип. 104. С. 10-15.
7. Громадська Н. А. Деріга В. В. Основні напрямки політики Європейського Союзу. *Вісник СевДТУ*. 2009. № 84. С. 140-162.
8. Гуцель В. Г. Особливості реалізації соціальної функції держав-членів ЄС в умовах розбудови соціального співтовариства ЄС. *Державне будівництво та місцеве самоврядування : зб. наук. праць*. Вип. 8. Х., 2004. С. 158-167.
9. Давидюк О.О. Соціальна безпека: проблеми теоретичного аналізу та побудови системи показників. URL: <http://www.cpsr.org.ua> (дата звернення: 11.03.2024).
- 10.Дзюба І.В. Категорія рівня життя населення: сучасний підхід. *Статистика України*. № 1. 2014.
- 11.Діденко Н.Г. Демократія і управління в ЄС: навчальний посібник. Маріуполь, 2016.. 235 с. 18.

- 12.Дружиніна В.В. Результативність оцінки добробуту населення на місцевому рівні. Ефективна економіка. 2016. № 5
- 13.Європейська інтеграція: навчальний посібник / за ред.: М.І. Макаренка, Л.І. Хомутенко. К.: Центр учбової літератури, 2015. 344 с. 22. Європейська соціальна політика і моделі соціального партнерства: навчально[1]методичний посібник. Донецьк: ДонДУУ, 2011.219 с.
- 14.Європейська інтеграція: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів та слухачів магістерської підготовки за напрямом «Державне управління» / Кол. авт.; за заг. ред. проф. І.А. Грицяка та Д.І. Дзвінчука. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 464 с.
- 15.Європейська соціальна політика і моделі соціального партнерства: навчально[1]методичний посібник. Донецьк: ДонДУУ, 2011. 219 с.
- 16.Європейська соціальна хартія (переглянута) : Хартія Ради Європи від 03.05.1996 р. : станом на 7 вересня 2016 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_062#Text. (дата звернення: 11.03.2024).
- 17.Звіт про результати аналізу виконання заходів з реалізації Стратегії подолання бідності. URL: <http://www.ac-rada.gov.ua> (дата звернення: 11.03.2024).
- 18.Індекс розвитку людського потенціалу 2013 (рейтинг України). URL: <http://infolight.org.ua/content/indeks-rozvitku-lyudskogo-potencialu-2013-reyting-ukrayini> (дата звернення: 11.03.2024).
- 19.Кордон М.В. Європейська та євроатлантична інтеграція України. 2-ге видання. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2017. 172 с.
- 20.Кришень О. В. Сфера соціального забезпечення як соціальний пріоритет: порівняльний аналіз регіональних Стратегій-2020. Публічне адміністрування та національна безпека. 2019. № 6.
- 21.Кудлаєнко С. В. Державна соціальна політика у сфері економічних відносин: концептуальні засади. *Вісн. Хмельницького нац. ун-ту. Економічні науки*. 2017. № 2(1). С. 206 209.

22. Куценко В. І., Остайфічук Я. В. Трансформація соціальної сфери України: регіональний аспект: монографія / за ред. С. І. Дорогунцова. Київ: Оріяни, 2005. 400 с.
23. Лібанова Е. Демографічний прогноз: що очікувати українцям до 2050 року? Урядовий кур'єр. 2012. 31 січня. С. 23.
24. Мальська М.П. Основи європейської інтеграції : підручник. К.: «Центр учбової літератури», 2015. 320 с.
25. Мартинов А. Ю. Маастрихтський договір 1992. Енциклопедія Сучасної України: енциклопедія. Київ: Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. Т. 18.
26. Мельниченко О. А. Підвищення рівня та якості життя населення. Х.: Вид-во ХарРІ НАДУ «Магістр», 2010.
27. Окладна М. Г., Яковюк І. В. Соціальна політика Європейського Союзу: становлення і розвиток. Х. : ТОВ «Оберіг», 2016. 40 с.
28. Підпригора Л.А. Соціальна олітика держави як чинник прискорення євроінтеграційних процесів. *Науковий часопис НПУ імені МП Драгоманова. Серія 18: Економіка і право.* 2015. № 27. С. 4148.
29. Савченко В. Ф., Лось А. Ф. Оцінка рівня податкового навантаження в Україні. *Економічний часопис-XXI.* 2011. №. 9-10. С. 25-28.
30. Скуратівський В.А. Основи соціальної політики : навч. посіб.. К. : МАУП, 2002. 200 с.
31. Слюсаренко, К. В. Соціальна політика ЄС: сучасні виклики і перспективи. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. Том 27. № 1. С. 80-90.
32. Соціальна політика і соціальне партнерство в ЄС: довідник / Н.Г.Діденко, І. Я.Тодоров, О.Р.Чугріна, О.К.Міхеева / за заг. ред.. Н.Г.Діденко-Донецьк: ДонДУУ, 2012. 250 с.
33. Халецька А. А. Контури соціальної політики держави: соціальна безпека. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2010. № 2. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=99>. (дата звернення: 11.03.2024).

- 34.Шутаєва, О. О. Моделі соціальної політики ЄС: основні напрямки трансформації. URL: crimea.edu/arhiv/2013/uch_26_1econ/shut.pdf. (дата звернення: 11.03.2024).
- 35.Яковюк І. В. Виникнення та розвиток концепції соціальної держави. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2001. № 2. С. 24-29.
- 36.Яковюк І. В. Розвиток концепцій соціально-економічних прав як передумова формування соціальної держави. *Проблеми законності : зб. наук. праць*. Х., 1998. Вип. 35. С. 22-27 33.
- 37.Яковюк І. В. Субсидіарність як принцип взаємовідносин національних держав і Європейського Союзу. *Вісн. Акад. прав. наук України*. 2004. № 4. 30. С. 22-30.
- 38.Beland D. Ideas and social policy: An institutionalist perspective. *Social Policy & Administration*. 2005. 39(1). P. 1-18.
- 39.Beschastnyi V., Shkliar S., Fomenko A., Obushenko N., Nalyvaiko L. Place of court precedent in the system of law of the European Union and in the system of law of Ukraine. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory*. 2019. 22(6). P. 1-6.
- 40.Hantrais L. Social policy in the European Union. Bloomsbury Publishing. 2017. 304 p.
- 41.Leheza Ye., Nalyvaiko L., Sachko O., Shcherbyna V., Chepik-Trehubenko O. Principles of law: Methodological approaches to understanding in the context of modern globalization transformations. *Ius Humani. Law Journal*. 2022. 11(2). P. 55-79.
- 42.Minakova Ye., Nalyvaiko I. Application of mediation in the resolution of public legal disputes with the participation of local governments. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022.
- 43.Nalyvaiko L. R., Hrytsai I. O. Gender budgeting as a means of ensuring the gender equality principle. Publishing House “Baltija Publishing”, 2021.
- 44.Nalyvaiko L., Chepik-Trehubenko O. Application of the principle of the rule of law international and national courts. *KELM (Knowledge, Education, Law, Management)*. 2022. 4(48). P. 413-419.

45. Nalyvaiko L., Lebedieva Yu. Human reproductive rights: international standards, experience of Ukraine and Lithuania. modern scientific strategies of development : monograph. 2022. P. 318–336.
46. Nalyvaiko O. I., Chepik-Tregubenko O. S. Economic and social systems of society as elements of social structure: concept, objectives, trends. Challenges and prospects for the development of legal systems in Ukraine and EU countries: comparative analysis: Collective monograph. Riga: Izdevniecība “Baltija Publishing”. 2019. Vol. 1. P. 256-272.
47. Nalyvaiko, L., Ilkov, V., Verba, I., Kulinich, O., Korovaiko, O. Specific features of the legal regulation of prosecution for contempt of court: judicial rules established in different countries. Political Questions. 2022. 40(74). P. 393-409.
48. Taylor-Gooby P. Root and branch restructuring to achieve major cuts: The social policy programme of the 2010 UK coalition government. Social Policy & Administration. 2012. 46(1). P. 61-82.
49. World Day of Social Justice. URL: <http://www.un.org.ua/en/information-centre/news/864-2009-02-20> (дата звернення: 11.03.2024).
50. World Social Protection Report 2017/19. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/—dgreports/—dcomm/—publ/documents/publication/wcms_604882.pdf (дата звернення: 11.03.2024).
51. Sozialmodelle im internationalen Vergleich: wo stehen die neuen EU-Mitgliedstaaten Knogler, Michael, Lankes, Fideli
52. Яка соціальна політика потрібна Європі?/ Фонд ім. Фрідріха Еберта, Регіональне представництво в Україні та Білорусі. Владімір Шпідла
53. World bank Open Data URL: <https://data.worldbank.org/>
54. Statista Open Data URL: <https://www.statista.com/topics/4046/migration-in-europe/#topicOverview>
55. URL: <https://migration-demography-tools.jrc.ec.eu/>

Ім'я користувача:
Міжнародної економіки Москалюк Наталія

ID перевірки:
1016215203

Дата перевірки:
28.04.2024 21:15:16 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
28.04.2024 21:16:05 EEST

ID користувача:
100005722

Назва документа: КБР_Раздоріна А.О_Модель соціальної політики ЄС та її глобальні перспективи

Кількість сторінок: 54 Кількість слів: 12868 Кількість символів: 100498 Розмір файлу: 357.96 KB ID файлу: 1015989313

4.66%

Схожість

Найбільша схожість: 0.64% з Інтернет-джерелом (http://scc.knu.ua/upload/iblock/54a/dis_Shamborovskyi.pdf)

3.79% Джерела з Інтернету 238 Сторінка 56

2.79% Джерела з Бібліотеки 318 Сторінка 57

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0%

Вилучень

Немає вилучених джерел